

821(100)'01
1-90

Історія ○ ○ О СІМ МУДРЦЯХ,

дуже цікава повість
для молодих і старих.

Руска книгарня в Вінніпегу
застерігає собі право накладу.

Ціна 25 ц.

WINNIPEG MAN. 1912.

Накладом

„Рускої книгарні“.

Друком краєвого

закладу кат. Вид.

Едварда Унсінга

в Перемишлях.

Великим скарбом для чоловіка є добра книжка!

Такі корисні книжки дістанете за попереднім надісланем грошей в РУСЬКІЙ КНИГАРНІ у ВІННІПЕГУ 850 Main. St. — Власні видання книгарні є слідуючі:

ДОМАШНИЙ ПИСАР, або наука писання листів, взори руських і англійських листів у всяких случаях життя потрібних, а іменно: листи з потішенням, подякою, порадою, з желаннями, як також взори листів бізнесових (інтересів) упімнень, просьб і т. п. Книжка та потрібна в кожний час кожному чоловікові, тому кожний повинен собі її замовити за ціну тепер дуже дешево, бо всего	35 ц.
Слово правди, написане сьвященником Петровом	15 "
Про чуда сьвятих Дамазія і Панкрація, або памятка з старокраєвих відпустів	10 "
Правовірний Католик	10 "
Христос охотно приймає грішника	10 "
Без Бога на сьвітї	25 "
Важнійші права Канади, або наші Канадійські параграфи	35 "
Підстава Християнської віри	25 "
Вірність пастирська Ісуса Христа	05 "
Оборона віри, або пояснене чому і як маємо вірити в Бога	25 "
Фармазони, або як то 30 господарів записали ся чортови і як дуже забогатили	25 "
Оповідання для дітей. Гарна книжочка з образками видана в Канаді	30 "
Казки за Жидів	10 "

Історія О сім Мудрцях

дуже цікава повість
для молодих і старих.

Руска книгарня в Вінніпегу застерігає
собі право накладу.

507849

Ціна 25 ц.

ДАРУНОК
В. Пилищенка

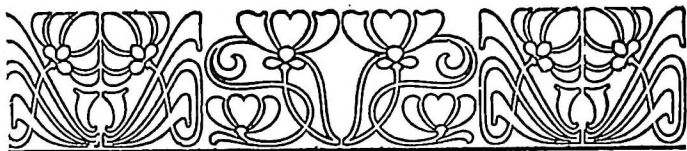
WINNIPEG MAN. 1912.

Накладом „Рускої книгарні“. — Друком краевого закладу кат.
Вид. Едварда Унсінга в Перемишлі.

Комунальний заклад культури
середньосередньої міської публічної бібліотеки
Ділянка сільської міської ради
(КЗМ „ДІЛЯНКА“ ДРМ)

821(100)'01
1-90

ІСТОРІЯ О СІМ МУДРЦЯХ.

дуже цікава повість, для молодих і старих.

В давних часах панував в Римі цісар Понцій, дуже мудрий і справедливий монарх. Жена его була рівнож донькою римского володителя, чесною і гарною кеньщиною. Цісар кохав її надзвичайно і перебував три в'їй найщасливійші — хвилі свого життя. Знала она відогнати сміток з його чола і звернути його увагу на веселі сторони життя. По році взаїмного життя породила цісарева гарного сінка, котрого охрещено Диоклеціаном.

Коли дитя мало 7 літ, матір его дуже занедажала. Предвиджуючи небезпеку, просила цісаря, аби прибув до неї. Тоді сказала до него: „Мужу і мій пане, знаю, що вже не подужаю. Умру, щоби дістати ся до иньшого світа. Тя же ожениш ся вдруге, бо того вимагає обовязок і цісарска повага. Прошу тебе — в такім случаю, аби будуча супруга твоя не мала власти над моїм сином. Віддай його до шкіл на науку, нехай научить ся мудрости, котра його ко-

лиш може і від смерти увільнить!" Цісар присягнув їй, що всьо так як она жєлає собі — він учинить.

В коротцї потім умерла цісарєва і зістала похоронєна з надзвичайною величавостию. Переболівши ту велику втрату, завіззав цісар сїмох найславїйших мудрцїв і сказав до них: „Мої панове! Знаєте, що маю сина одинака. Того віддаю вам до науки. Сподіваю ся, що при вас набудє мудрости і станєсь гідним свого імени! „Мудрцї подякували цісарєва за довіре і приобцяли гідно сповнити свою задачу (обовязок.) Почім попрощавши ся з вітцем, виїхал молодець до Атен, (місто в Грециї). Мудрцї не забули о своїм приречєню і ревно працювали над вихованєм цїсарєвича. Молодець відзначав ся незвичайною пильностию і надзвичайно бистрим спостерігаючим умом так, що по сїмох лїтах своїм розумом дорівнав своїм учителям. Відзначав ся притім, скромностию, пошанованєм старших, чистостию обичаїв і сталостию характеру. В тїм часї власне за порадою своїх знайомих крєвних і приятелїв, цїсар вдруге оженив ся з королївско-уродженєю княжною, донькою короля Каstellя. Природа наділила єї чаруючою красою і приваблюючими рисами тїла, та що овдовїлий цїсар зовсїм забув о своїй першій жєнї — серед пєстошїв другої супруги. Помимо того однакож, новє супружє по кількох лїтах спільного життя, позїстало бездїтним. Цісарєва довідавшись о тїм, що цїсар має молодого сина в Атенах, просила його дуже, аби схотїв прибути до мачохи і своєю присутностию єї житє осолодити. Однакож не так чесним був замір в дійсности. В душі снувала она підлі пляни. Помимо кільканайцятьлїтного супружого життя не стратила она цілком своєї краси, противно — сталась ще

більше принадною. Тих то власне сїтий рішилась ужити пристрасна жєнщина до зловлєня в них молодого цїсарєвича, а то в тїй ціли, — аби — впровадити його на найгіршу дорогу і як такого від престола віддалити. Тягом бо сподївала ся єще власних своїх сьнів і їм бажала передати старинний престїл...

— Цїсар не міг оперти ся жаданю своєї супруги; один пристрасний погляд княгинї вистарчав до зломаня найсильнїйших єго постановлєнь, а щож доперва, коли гарна цїсарєва білі рамена закинула на шию своєму мужєви — і — притиснула єго до себе — надїляючи єго поцїлунками — і — пестошами. З тих розкошїй, цїсар тратив голову і робив без розбору всьо, чогонєбудь зажадала. Так і тепер хотїй бажав собі єще кїлька лїт затримати сина в окруженю мудрцїв, занєхав свою постанову і сей час післав до Атен пїсьмо, приказуючи мудрцям привести сина на сьвята Рождєства Христового — до Риму. — Одержавши те припорученє, мудрцї сейчас згромадили ся на спільну нараду, аби вичитати із зьвїзд пророцтво, чи та подорож молодцєви зашкодить, чи принєсе щастє. Спостерегли однак з перестрахом, що з подорожи вийде для князя великий смуток і небезпека. Підчас тої наради увїйшов до комнати обсервацїйної сам молодий цїсарєвич, а довідавшись від них о смутнїм пророцтві, просив, аби сам міг приглянутись зьвїздам. По довшїй обсервацїї спостерїг то само, але окрім того єще одну зьвїзду, котра пророкувала єму спасєнє, єсли через сїм днів вєтримаєть ся від бєдї. Вправдї щодєнно будє ведений на страту, але за кождим разом увільнять єго мудрцї від того соромного кїнця. — Мудрцї переконали ся наочно о правдивості єлів цїсарєвича

і дивували ся над его великою мудростю. Заприсягнулись при тім ужити всіх своїх сил до виратования улюбленого вихованця. Коли зблизились свята Рождества Христового — відвезли мудрці Диоклеціяна до Риму, где від отця свого зістав радісно прийнятий. Диоклеціян також відчув радість в серцю, а в очах виступили ему слези з розвіжнення але поконував себе о скільки міг, аби словами того чуття не зрадити.

Цісар здивував ся тим дуже і сказав з чутем: „Чи мої мудрці, найдорозший сину, добре тебе виховували і чи научили чого?“ Син лише уклонив ся покірно і мовчав. Цісар еще більше дивував ся. „Дорогий сину! — сказав, беручи его за руку — длячого не хочеш зі мною говорити? Чи тобі ще приключилось? В кождім разі відкрий мені тайну!“ —

Цісарева учувши о прибуттю молодця і его мовчаню, утішилась дуже, говорячи собі в душі „Богм цікава побачити его!“ Веліла привести собі найгарнійші сукні, котрі єї природну красу еще більше піднесли і скінчивши тоалету — прибула з цілим товариством до покою, в котрім був цісар із сином. „Чи то твій син, котрого з такою нетерпеливостю ми вижидали?“ — запитала цісарева з солодкою усмішкою, зближаючись до Диоклеціяна і обіймаючи его statt своїм пристрасним поглядом.

„Так єсть“ — відповів цісар — „син то мій власний, але не хоче говорити!“ Цісарева сказала: „Дай мені его, бо если коли говорив, доведу до того, що і днесь буде говорити!“ То говорячи взяла его з пристрасним дрожанем за руку, і звернувши на него свій огнистий зір, хотіла попровадити його

з собою, але Диоклециян пізнавши, що за чуте прой-
має его мачоху, легко і делікатно старався від неї
увільнити. Але отець сказав йому з приказом: „Встань
і йди!“ Молодець, не хочачи спротивитись вітцеві,
поклонивсь йому покірно і пішов за мачоху. Ціса-
рева повела його з собою до осібної комнати а від-
пустивши своїх двірських дам — і посадивши молодця
на ліжку при собі, скинула з себе шовкову загортку
присунула ся тоді до самого цісаревича і сказала
з любим і солодким усьміхом: „Коханий мій, я чула
багато про твою красу, але нічим є всякий опис
з правдивостію образу. Ти єси так гарним як твір
найславнішого маляра — артиста, а так повабний, —
що з тобою з любови можна би одурити і змилити. Не
повіриш, як дуже я тішу ся, що тебе предінь огля-
даю власними очима і власною рукою дотикаю твого
повабного тіла. Краса твоя вбудила в мені до тебе
так горячу і неповздержливу любов, що мушиш мені
єї в тій хвили відвзасмнити! Цілком не стидай ся
і не покривайсь румянцем із скромности, ніхто тебе
тут не бачить, окрім мене, а я хочу мати тебе ціло-
го, цілого оглядати і дізнати з тобою любовної роз-
коши! „То говорячи, обіймила стан Диоклецияна,
притиснула до своїх з пристрасти скоро-филюючих
грудей і закинула йому на ший білі рамена. Почала
его пестити і пристрасно цілувати, а коли вбуди-
лась в ній пристрасть з цілою силою, не могла пов-
здержати ся і похиливши ся на постелене ліжок, на-
сильством хотіла примусити його до соромного гріху.
Диоклециянови ударила кров до голови, бо і він на
ті пестоші повабної женьщини не міг позістати обо-
ятним; але понимаючи грізьбу обставин, боровсь із
собою відважно, щоби не піддати ся покусі і з вели-

ким гнівом видер ся з обнять мачохи і утік від неї до другого покою. Там знайшовши перо, чорнило і папір, написав на вім ті слова: „Цісарєво, сама впадеш в сїльця, котрі ти на мене заставила. Знаю добре, що поступаєш зі мною зрадливо. Ніколи не дозволю на проступок, котрий сплямив би мою скромність і дім мого вітця!“ Прочитавши ту картку цісарєва перемінила свою напрасну любов в ненависть, подрапала собі лице і руки, подерла на грудях сукню і почала кричати і кликати о поміч. На той крик прибіг цісар, а безлична супруга почала говорити до него нїби з перестрахом і встидливим голосом: „Змилосердись мій найдорозший! Твій син, котрого я бажала наклонити до мови, розгорів ся до мене любовю і хотїв мене в тій хвили збещестити. Я боронилась перед ним як лиш могла, але він насильством хотїв змусити мене до гріху, а коли я ставила єму опір, подер на мевї сукню і тіло як звір подрапав. Ото бачиш мене мужу як єсьм перелякана і як черво-вїюсь від встиду. Покарайже строго твого сина!“ Почувши то цісар дуже розгнївався на Диоклециана і приказав повести його сейчас на спалєнє. Але мудрці почали толкувати цісарєви, що так поспішно не повинен обійтись із своїм сином. Єсли дійсно він поповнив злочин, треба видати на него кару після права, аби народ не давав віри найріжнорідайшим погоłosкам. Цісар даводобрити ся і велїв повздержати виконанє засуду, аби доперва судиї по точнім розсїді справи і переслуханю, публично видали засуд.

II.

Як лиш цісарєва довідалась о відкликаню засуду, засмутила ся дуже і сказала до свого мужа:

„Найдорозший Пане! Не добре зробилисьте і обавляю ся, аби Вам не сталося подібно як одному чоловікови з двома деревами.“ Цісар був цікавий почути той примір і просив жену, аби єму оповіла. Цісарева почала тоді так: „Жив раз в місті Римі — один горожанин, котрий посідав дуже гарний огорог. В огороді тім було дерево незвичайної вартости, бо овочі з него лїчили всіх тяжко хорих. Одного дня спостеріг при нїм властитель нове сьвіже деревце. Утїшений тим сказав до огородника: „Старанно доглядай то молоде деревце, бо сподіваю ся, що оно принесе мені більше користи, ніж тамто старе. Огородник приобіцяв се учинити. По довшім часї властитель прийшов з нова до огорогу і спостеріг, що молоде деревце не росте так розкішно, як він сподівав ся. Прикликавши огородника виявив єму своє переконанє. Той відповів: „галузи старого дерева суть причиною що молода щепка не може розвивати ся — рости. Васлонюють лучі сонця і не допускають відсьвіжуючого дощу!“ Властитель розказав отже пообтинати галузи. Недовго потім прийшов знова до огорогу, а спостерігши, що дерево не росте після єго бажаня, запитав ся огородника о причину. Огородник відповів: „Ласкавий Пане! Старе дерево витягає всі найліпші соки з землі для себе і щепка в короткім часї мусить усьхнути!“

Тодї властитель велїв стяти старе дерево. Коли то стало-сь, усьхло також і молоде деревце, котре виросло з корівїв свого сусїда. Бідні хорі почали тепер проклинати властителя і того, котрий єму так нерозумно порадив. — Старе дерево — говорила дальше цісарева — то ти, від котрого хорі і убогі мають поміч; молоде деревце, то твій проклятий син,

котрий роздумує над тим, як би то найскорше обтягти галузи вашій могутості. Коли ему се удасть ся, постараєть ся в коротці усунути з своєї дороги Вашу Високість. Дятого раджу Вам, убийте вашого підлого сина, котрий хоче згладити вас зо світа і позбавити могутості і жийте даліше спокійно для добра і підпомагання підданих!“ Цісар приобіцяв своїй жені, що на другий день укарає сина смертю.

III.

На другий день покликав до себе цісар дорадників, аби висказали суд на злого сина. Ті узнали его винуватим і засудили на повішенє. Почім слуги вязничні вивели Диоклецияна. Коли проваджено його серед шепоту згромаджених через місто, стрінув свого ученика перший учитель Ванцілій. Побачивши засудженого віддав ему належний поклін. Притім радив слугам, аби не спішили ся з виконанєм засуду, бо він сподіваєть ся увільнити Диоклецияна. — Яко лиш учитель — мудрець з'явив ся перед цісарем, укланув перед ним на одно коліно і просив о помилуванє для сина. Але цісар гнівний сказав з обуренєм: „Ти нікчемнику, ото прислуга, яку ти приобіцяв мені учинити? Я віддав тобі сина, аби ти його научив гарної мови і мудрости, а вертаєш мені його нічим і до тої степені зіпсути, що хотів звести мою власну жену. Дятого мусить умерти соромною смертю, а також і ти разом з твоїми товаришами! Мудрець же всім тим незражений відповів: „Могучий цісарю! говориш що син ваш є нічим, що мене дуже дивує. Але тисяч! разів більше дивуюсь, що

хотів знасилувати вашу супругу, бо я ніколи не вціплював в него поганих намірів. Проте стережіть ся, могутий Пане, надмірного гніву, аби не стало ся з вами то, що з одним рицарем, котрий на приказ жени забив вірного пса, хотий той вибавив дитя його від смерти. Цісар був цікавий почути ту повість, проте мудрець почав ему, оповідати: „Був раз хоробрий рицар, котрий мав одного сина. Дитя то він кохав так дуже, що спровадив аж три мамки для більшої опіки і догляду. Мав також пса і сокола. Позаяк той рицар любив ігрища, проте хотів раз урядити їх на своїм дворі і запросив много шляхти і иньших знайомих. Коли торжество вже почалось, прибула також на арену его супруга, хочаби приглянутись борбі. І мамки також опустили колиску — а при дитині лишивсь лише пес і сокіл. В замку знаходив ся вже від давна ідовитий вуж. Той вийшов тепер з криївки і сунувсь до колиски, аби удусити дитя. Спостерігши його пес, прискочив гнівно до него і почав з ним боротись завзято в обороні дитяти. У тій борбі зістав пес так страшно від вужа покусаним, що кров з него поплямила усю підлогу; притім підчас боротьби перевернув колиску — але дитя не дізнало ніякого покалічення ані потовчення. По довшій борбі удалось ему нарешті вужа удусити. Умучений, усів тепер пес коло колиски і почав вилизувати свої рани. Рівночасно покінчились також ігрища. Скоро мамки повернули з арени, почали кричати переразливо на вид крови і переверненої колиски, думаючи що то пес загриз рицарского сина. Коли бігли так зажурені через подвіра замку, спіткала їх княгиня, допитуючись о причину того перестраху і смутку. „Ах! — заговорили — біда нам, біда! пес

загриз хлопчика і колиска его лежить перевернена в крові. Почувши то матір дитяти зімліла з великого болю. На то надійшов також рицар. Довідавшись від мамок о страшнім випадку з'їх з коня і засмучений удав ся до спальні сина, где і пес знаходив ся. Скоро той zobачив свого пана, підвів ся на ноги — і колибаючись з ослаблення — прибіг до ніг свого пана, лестив ся і махав хвостом. Але розгніваний рицар добув меч і відтяв ему голову. По тім чині доперва приступив до колиски і то знайшов свого сина сьвіжим і здоровим як перед тим, котрий усьміхаючись витягнув до него свої рученята.

За колискою однак лежав вуж розшарпаний в кавалки — розвязка кровавої загадки. Рицар переконав ся тепер о своїм блуді і дуже жалував, що забив вірного пса, котрий охоронив ему дитя від загибелі. Біль его був так великий, що постановив як паломник удати ся пішки до сьвятого Гробу; там хотів вже, від тоді жити і зовсім віддати ся службі Божій! — Ото історія, котру я мав вам оповісти, — скінчив мудрець. Єли проте за намовою своєї жени хочете сина свого покарати смертю, станеся з Вами тисяч раз гірше, ніж тому рицареви, що замордував свого пса.“ Цісар відповів: „Твоїм оповіданем я зістав зворушений і дарую синові жите.“

IV.

Цісарева дсвідавшись, що молодця не повішено, сказала до свого мужа: „Відступилисьте від заміру; та проволока принесе вам лише ганьбу і сором,

а станеть ся вам так, як одному пастухови з диком!“ Цісар просив єї, аби єму то оповідала. Цісарева сказала: „В однім великім лісі знаходив ся дик так великий, що роздирав всіх переїзджаячих і переходячих. Король учувши о так жорстокім звірі, велів оголосити, що хтонебудь убіє того звіра, тому дасть свою доньку за жену і ціле королівство по своїй смерті. Довгий час ніхто не зголошував ся, вкінці з'явив ся пастух овець, котрий постановив убити дика. Коли переходив через ліс напав на него дик, хочачи розшарпати його своїми острими і великими зубами, пастух дуже налякав ся розюшеного звіра і видрапав ся на дерево приглядаючись звідтам своєму неприятелеви. Дик припав до дерева і почав його обгризати зубами, так що дерево мало що не впало. Через встрясане дерева, почали падати на землю солодкі овочі, а дик пожирав їх жадібно. Видячи то пастух, скинув єму еще більше овочів, так що дик наївши ся доволі, положив ся на землю, аби заснути. Тепер пастух зліз поволи з дерева — тримаючись його одною рукою, витягнув ніж з похви і заколов дика. В той спосіб сповнив пастух приказ королівський, повідомив про се короля і отримав від него гарну доньку за супругу свою, а по єго смерті ціле королівство. — Ото мій приклад, сказала цісарева. Значіне того приміру є таке: дик то ваша могутість, котрій нічо не може опертись; пастух — то ваш син. Він старає ся вас ошукати, аби дістати власть над краєм!“ — Цісар на се відповів: „Дійсно, не хочу аби то зі мною сталось.“ І сейчас дав приказ, щоби сина повішено.

V.

Коли ведено Диоклвцияна на загладу, другий мудрець Левтулій забіг дорогою ведучим і просив їх, аби з виконанем засуду дуже не спішилися, бо він має надію, що здобуде цісарске прощєнє. Почім удав ся сейчас до цісаря, упав перед ним на колїна і просив о дарованє житя молодому князєви. Але цісар споглянув на него гнївно і лихословив єго. На то відозвав ся мудрець: „Найдостойнїйший Панє! говорите, що син ваш нїмий. — Бог один знає, чи то правда! Дїйсно, прийде колись час, що не буде мовчав, але скаже правду, котра кожного здивує. Чи знаєте, як сталось одному рицареви, котрий з вини своєї жени попав у стид і поневїрки. Стережіть ся, аби вам подїбно не стало ся! „Скажи менї, сказав цісар, як то було з тим лицарем?“ Мудрець відповів: Оповім вам всьо лиш прикажіть привести сина до палати наповорот. — Цісар знова відєликав засуд смерти із свого сина. Доперва тепер Левтулій почав своє оповіданє: „В однім місті жив в давних часах знатний рицар із своєю жєною. Рицар був старий і хоропитий, жєна молода і чудової краси, але злих обичаїв. Рицар був добре переконаний, що на вірність своєї жени цілком числити не може, длятого кожного вечера замикав свої двері спальні і покоїв а ключі клав собі під подушку. Жєна мусїла спати з ним разом, щоби чув її при своїм боці. Але невірна супруга, котрій що чєчїрне уживанє розкоші із своїм старим мужем є не вистарчало і не вдоволяло їй пристрастий тїлеснї, не дала себе поконати, але коли муж умучений і пестощами заснув, вставала з ліжка, брала на себе нічну сукню, виймила з під голови мужа ключ від

спальні і завше удавалось їй зробити нічну прогульку до вижидаючого її якого молодого князя або рицаря. Наситившись чужоложною любовю доволі, повертала над раном, коли еще муж спав як убитий, клала на-вад ключ під подушку і розібравши ся, клалась зно-ва при мужу. Той підступ удавав ся вї через дов-ший час і гарна жена обділяла своєю любовю много гарних і молодих рицарів, а муж цілком того не до-думувався. Однакож одної ночі, пробудив ся рицар і обернувшись до жени — пізнав, що жени нема. Шукає ключів під подушкою, але і ті гдесь поділі ся. Налякався тим дуже, як лише налякатись може опущаний муж. Сейчас встав і приближив ся до две-рий, котрі застав отворені. Тоді замкнув двері знова і положивсь у вікні, звідки міг переглянути цілу око-лицю. Так діждав ся повороту своєї жени. Та поба-чивши замкнені двері, попала в чималий страх. Але не тратячи рівноваги духа — почала стукати до брами. Учувши то рицар, закликав з вікна: „О ти безвстидна уличнице, прецінь раз прилацав тебе на горячій ділі. Вже много разів виходилась в ночі на місто, щоби там віддаватись поганій розпусті. — Тепер стій собі під дверми, поки не зазвонять, аби тебе схватили сторожі і ставили перед заслужену кару — ударами буком.“ Такий бо був звичай в ці-лій околиці. Скоро то невірна супруга учула почала плакати і нарікати: „Ах найдорозший пане, як мо-жеш щось подібного думати про мене! Знай мій му-жу, що матір моя посилала слугу по мене, бо є дуже і то смертельно хорою. Не хотіла я вас будити, для-того я потихо виняла ключ від спальні — і вийшла, аби відвідати матір. Пустиж мене отже на милість Божу, аби мене не взяли сторожі!“ — „О ні — від-

повів рицар — мусиш лишитись на поли; нех тебе покарають. Те все неправда, що ти говориш!“

Переконавшись розпущниця, що єї уданий плач не поміг, сказала ніби з розпущкою: „Если мене не пустиш, тоді утоплю ся в криниці, аби такого сорому не дожити!“ То сказавши — побігла до криниці, підняла великий камінь, котрий лежав близько при криниці — вкинула його до води, що спричинило великий плюск і лоскіт. Учувши той сильний плюск — рицар — почав розпучливо кликати: „О я нещасний! жена моя утопилась!“ Побіг в тій хвили до криниці, хочаби єї ще ратувати; колиж отворив двері і вибіг на подвіре, втиснулась через них хитра женьщина, котра з боку скрилась, замкнула двері за собою і положилась у вікні. Тоді заговорила до него з насмішкою: „О ти безбожний чоловіче, ти старий нездаро, дячого вганяєш в ночі по містї? Чи я одна вже не вистарчаю тобі? Тепер вже мусиш бути покараний за своє гультайство. Полишай ся отже на поли; нех тебе зловять нічні сторожі і поставлять під батоги!“ Рицар дуже утішив ся, що его жена не утопилась, але з другої сторони засмутило його то нікчемне єї поступованє. „Всьм старий — сказав — а від молодости, як довго я жив в сїм містї, я не сплямив мого імени. Дячого пусти мене — на милість Божу, щобим не дізнав встиду!“ „О ні!“ — відповіла жена — мусиш лишитись на поли, щобиєсь зістав покараний, як належить ся!“

Відтак — нікчемниця — поклікала нічних сторожів говорячи: „Ах, добрі сторожі, прийдіть менї на поміч і покарайте того шаленого, що стоїть там під брамою. Як знаєте, я походжу із знатного роду, а родичі мої повінчали мене з тим старим нездарою,

котрий що ночі полишає мене саму, а гонить за иньшими. До тепер я мовчала, але коли він цілком не поправляється, лише тягом іде по лихій дорозі безупинно ломить присагу супружу, не виповняючи зі мною обов'язків мужа, так отже говорю вам про те, аби ви его — як належить ся — покарали!" На таке нарікане хитрої женьщини, сторожі вкинули єї мужа до вязниці а рано поставили до публичної кари. Так то отже вже в старечім віці, через негідну жену, мстив збещенний, і позбавлений чести. Вкоротці по тім і умер із гризоти! — Так стало ся тому чесному рицареві, а з нами, достойний Пане, буде еще гірше, коли послухаєте намов своєї жени і сина свого засьте на загладу!" „Правду говорите" — відозвався Цісар — син мій днесь не умре!" Мудрець подякував Цісареві за ласку і відійшов.

VI.

Скоро Цісарева довідалась о другім освободженю Диокледиана від смерти, сказала до мужа: „Коли-б я вас не любила так дуже, мій дорогий пане, що не робила-б я собі з того, що ваш син хотів зі мною ужити тілесної розкоші; але кохаю вас цілим ерцем і обавляю ся, аби вам так не сталось, як одному рицареві, котрий до того степеня кохав свого сина, що дозволив відтяти собі голову, аби лише хоронити його від неслави; але синівська невдячність ула его запластою за посв'яту. Цісар просив жену, аби оповіла єму ту історію. — Цісарева почала: Цісар Октавіан, котрий в давних часах панував Римі, був так богатим, що не знав навіть, где би

безпечно помістити свої скарби. По довгій застановленню (намислі) прикликав славного в місті будівничого і приказав ему на висше згадану ціль вимурувати сильну і неприступну вежу. Будівничий викінчив дійсно вежу так сильну, що ніхто не міг дістатись до неї. В долині однакж у споді вежі вмуровав движимий камінь, котрий всякого часу міг бути всуваний і висуваний, а ніхто того достерегти не міг. То отже був один вигідний і тайний вхід до найбільшого скарбу на світі. Той будівничий мав сина і доньки. Коли син дійшов до лѣт, сказав отець до нього: „Мій сину уживай молодости, котрої бажає твоє серце; треба бо тобі знати, що через мою штуку я доробив ся маєтку. Син отже дійсно поступав собі після ради вітця. Жив в розпусті і всякий розкоши, так що в короткім часі — змарнував весь маєток і ще позатягав довги. Коли отець порахував ся із сином, дійшов до переконання, що решта его маєтку не вистарчить навіть на покриття довгів. По мимо того не міг робити ему закидів, бо син поступав лише після волі вітця. По певнім часі сказав отець до сина: „Мій сину! не виджу иншої ради, як лише ту, щоб ми сейчас опустили місто, або полишаєть ся мені — зробити щось що дуже обтяжить мені совість. Позаяк однакж в такім чи в иншій разі, зістану названий злодієм, проте волю зробити то, що бодай хвилюво дасть мені пошану у людей.“

Позаяк вже надійшла ніч, пішов отець з сином до збудованої через него вежі, показав ему движимий камінь, втиснувшись опісля до середини і вийшов до свого синові тільки скарбів, скільки лиш могли оба двигати. Коли слідуєчого дня увійшов до вежі королівський скарбник, спостеріг, що украдено много

скарбів. Оглянув вежу із вні і внутр, але ніяк не міг доглянути сліду тайного входу. Тоді пішов за-смучений до короля і оповів ему о тій крадежі. Цісар тою вісттю дуже розгнівався і сказав: „Що говориш? прецінь знаю, що вежа є сильною, навіть сам говориш, що нігде нема сліду входу, тому твоє лїннєвство є лише причиною крадежі. Говорю тобі, если в протягу чотирох тяжів не прилапаєш злочинця, сам згинеєш найнужденїйшою смертю. —

Із смутним серцем відійшов скарбник від цісаря і роздумував над тим, як би то віднайти виноватця. Тоді попав на мудру гадку; увійшов до вежі, велїв принести за собою кілька сніпків соломи і запалив їх у безпечнім місци. Тоді позамикав всі двері і вікна, аби переконатись, куда то буде виходити дим. І дійсно переконався сейчас, що дим продирався в однім місци через мур — в той спосіб відкрив гайну движимого каміня. Увійшов знова до вежі, — викопав при тім місци, где був движимий камінь, глибоку яму, всадив там резервоар і наповнив його глиною і смолою. Як лиш скарби — забрані — із вежі — зістали зужиті, прийшов будівничий знова із зном до криївки. По винятю каміня втиснув ся зтець до вежі. Але зараз упав в яму наповнену смолою і глиною — і загрузнув так глибоко, що не мав надії звідтам видобути ся. Тоді сказав до свого сина: „Я зістав тут підступом схвачений і ніяким способом не могу увільнитись; коли мене тут знайдуть, засудять мене на смерть, а і ти разом з сестрами дізнаєте чималих неприємностей, если не відважиш ся мене виратувати. Відотни менї голову, хочу сам того, і утікай звідси як найскорше, в сей спосіб лише я понесу смерть, яку менї судьба назначила, а ти

із сестрами будеш виратований. — Син довго вагався сповнити волю вітця; колиж переконав ся, що отець і так — буде мусів згинуту, здецидував ся нарештї відтяти ему голову, котру вкинув до тайної ями; сам же утік чим скорше домів. Тут оповів своїм сестрам цілу пригоду, а ті почали плакати і нарікати, дуже жалуючи доброго вітця. Коли на другий день прийшов скарбник до вежі, побачив з великим перестрахом в ямі чоловіка без голови. Сейчас поспішив до цїсаря і оповів ему о відкритю. Цїсаря та історія вельми задивувала. Тоді він приказав скарбникови, привязати тіло трупа до кінського хвоста і волочити його по цілім місті. — В котрім домі же учує плач і наріканя, нехай всіх плачучих схватає і повбиває, як союзників і співвинуватців злочинця. Той приказ скарбник виконав дуже точно.

Скоро труп знайшов ся перед домом будівничого, доньки перебуваючі в комнатї, побачивши так страшно покаліченого вітця, наповнили мешкане розпучливими криками. Брат старав ся їх успокоїти, але коли всі намови були даремними, схватив свій меч і зранив собі ним ногу, так що кров дуже ляла ся. Коли скарбник із поліцайниками увійшли до хати і запитали о причину крику, молодець відповів: „Мої кохані приятелї, ото я зранив ся через неосторожність дуже сильно в ногу і длятого сестри так ревно плачуть!“ Говорячи то, показав їм рану. Скарбник побачивши рану повірив словам молодця — і пішов дальше. Нічо більше не довідавши-сь, повернули назад до короля. Тоді приказав король завісити тіло на шибениці і поставити при нїм варту, котра приарештувала би сейчас всякого, хто відважив би ся відтяти трупа. Син же убитого видумав тимча-

сом новий спосіб, аби тіло свого вітця забрати із шибениці, бо сестри грозили ему, що сами обвинять его перед королем, если не сповнить їх волі. Іменно одягнув ся в одержу погонича ослів, наложив на ослів кілька міхів з вином і гнав їх дорогою, що провадила до шибениці. Один з тих шкіряних мішків так прилагодив, що можна було легко його роздерти.

Коли приблизив ся до шибениці, розтяв скіряний мішок, так що вино почало виливати-сь. Тоді почав голосно кричати нїби з переляку по причині великої втрати вина і покликав варту до помочи. Жовніри королівські переконавши ся, що міхи суть наповнені вином, не дали кликати на себе довго, але замість помагати, почали хапчиво пити вино, набираючи його в руки і канелюхи.

З початку осляр нїби гнівав ся на ту безличність жовнірів, відтак же сам пив з ними до товариства. Вкоротці почув себе троха п'яним, а удавав еще більше п'яного і нїби в непамяти дозволив жовнірам випити вино і з другого міха, а навіть і до третього запрошував.

Жовніри так дуже упили ся, що вкоротці заснули твердим сном. Тепер доперва прискочив осляр до шибениці, відтяв з неї тіло свого вітця, вложив на одного осла і відїхавши з того місця — вкинув його в той сам отвір, где перше полишив був его голову. Коли цісар довідав-сь о крадежі трупа з шибениці, задивував ся дуже і став ся еще цікавійшим, хто-би то був так хитрим рабівником. Проте велів оголосити в цілім місті, що той, хто довершить найомілійше і найзручнійше діло, отримає руку его доньки. Найперше однакож зголосивший ся мусить стати перед его донькою і сказати їй яке діло найсмілійше вже

довершив коли-будь в своїм житю. Довідавшись про те оголошене молодий син будівничого, хотів також убігати ся о гарну княжну. Він удав ся на місце, где полишив тіло свого вітця і відтяв трупови одну руку. Вложивши відтак мертву руку в правий рукав свого сурдута, а свою власну уклавши під сподом убору (одежі), прийшов до княжної і омовів її про те, як відтяв голову свого вітця і як опісля украв тіло із шибениці. Княжна схватила сейчас за его праву руку і почала кликати о поміч. Нїм однакж сторож прибїгла, утік хитрий молодець, полишаючи руку свого вітця в долони гарної княжної. Цїсар прийшов разом із сторожею до комнати своєї доньки і дивував ся нїмало підступови і зручності незнакомого жениха. Але одушевлений тою незвичайною его второпностию оголосив сейчас, що той молодець, не лише прощене, але і доньку за жену отримає. Тодї прибув зручний молодець на двір цїсаря і за свій талант отримав в нагороду найгарнійшу і найвище уроджену в державі княжну, а з нею і всі скарби знаходячі ся в вежі“.

Коли цїсарева скінчила ту історію сказала до мужа: „видиш мій дорогий мужу і пане, як зле поступив собі той молодець з своїм отцем. Не досить, що пхнув его в вужду і учинив злодїєм, а ще відтяв ему голову і тіло его як стерво худоби вкинув у яму, отже ще мстив ся над ним по смерти і через те отримав гідність і богацтво. Чи хочете пане, аби з вами стало ся подїбно, щоби син позбавив вас власти і життя, аби лише через то осягнути могутість і значїне?“

„Мавш слухність люба сопруго!—відповів на то цїсар— син мій ще днесь умре. Будьте того певні!“

VII.

Заледви цїсар опустив комнату жени, розказав сейчас завести сина на костер. В дорозї стрїнув засудженого третий его мистець (мудрець-учитель) „Са-то“. Той сказав до слуг: „Не дуже спїшіть ся, бо маю надїю відмінити замір цїсаря!“

Поспішив відтак до цїсаря, станув перед ним і поклонив ся ему. Але цїсар глянув на него гнївно і почав його проклинати. Мудрець відповів: „О Боже, чим я заслужив собі на таку неласку? Я сподївав ся радше отримати надгороду за мою вірну службу! Правдиво говорю вам, що з намови своєї жени зашкодите нелише синові і собі, але стягнете на себе такий вєтїд і нещастє, як один рицар, котрий з любви для своєї жени, убив вірну сороку, зраджуючу завсїгда невірність супруга!“

Цїсар рад був почути щось про ту сороку, тоді мудрець почав оповідати, як лиш Діоклєцияна повернено до вязницї: „В однім великім і багатім місті жив обиватель, котрий посїдав дуже мудру сороку, оповїдаючи своєму панови завсїгда всьо, щонебудь чула і бачила. Посїдав також прегарну молоду супругу, котра однакож не любила його зовсїм, бо був старим і слабовитим. Тому та оглядала ся охотно за молодими. Кілько раз муж вїїхав з міста за справунками, нечесна жєнщина велїла служниці припровадити якого любовника і на пєстоцях і тїлесній розкоши з ним доволї уживанїй, перебувала з задоволенєм час неприємности погордженого мужа. Але сорока, перебуваюча в спальнї панї, оповїдала її мужови всьо щонебудь невірна супруга в его неприємности ра-

била. Коли муж знова вдруге виїхав, жена порозуміла ся із своїм любовником і той точно прибув до неї вечером. Ідучого через подвірє, спостерегла сорока, приміщена тепер на ввішній стіні і сказала: „То ти знова тут, підлий чоловіче? Пожди, скажу всеьому панови, як лише поверне до дому!“ Молодий чоловік дуже налякав ся і сказав до невірної: „Ах, есьмо зражені, сорока принесе нам встид і ганьбу!“ „Не лякай ся — відповіла жінщина — пімстимо ся на сороці так, що другим разом буде вже мовчати!“ Описля прикликала служницю і вийшла з нею на подвірє, щоби пімститись на сороці. Видізли на дах палати, а іменно в місци, під котрим була завішена клітка сороки. Почали тепер кидати на ню без-упину пісок, камінці і ляти воду з цєбрика, так, що бідну птицю мало що не убили. Довершивши того, повернула назад до спальні в обнята вижидаючого її любовника, і доперва досвіта, змучена безсонною ночєю і змисловими пристрастями, випустила його з комнати.

Муж її (а був він купцем) повернув доперва в полудне домів і зараз зацятав сороки. „Якже тобі через той час поводило ся?“ „Ах, відповіла сорока, дуже зле. Минувшої ночі була велика буря; град порох і дощ так дались мені в знаки, що я мало не згинула. Окрім того був знова якийсь мущина в спальні пані вечером!“ Почувши се жінщина, сказала до свого мужа: „Ти віриш сороці, котра лише говорить лож? Говорить н. пр. що минувшої ночі падав дощ і град, а прецінь була то ніч одна з найгарніших!“ Тоді пішов купець до сусіда, хочачи довідатись, якою була дійсно минувша ніч. Але отримав ту саму відповідь, що і від жени. Думаючи проте, що сорока говорить неправду, прийшов до клітки і заговорив з

гнївом: „Ти прокляте звіря, длячого змагаєшся викликати незгоду між мною а моєю женою, обвиняючи ю о чужолоство?“ Я говорила правду — відозвалася сорока — ніколи нічо більше, як то, що я видїла або чула!“

„Що — заговорив купець — еще і тепер сьмієш говорити лож? А щоби ти мене більше вже не обманювала, то тебе покараю як належить ся!“ Говорячи то, скрутив ей шию. Того лиш і хотїла віроломна супруга; утішилась отже незвичайно і сказала: „Любий мужу, ти поступив справедливо; тепер вже можемо жити разом в згодї і любові!“

Коли сорока вже не жила, вийшов купець на дах, хочаби приглянутись кругом околици. Але якеж було его здивоване, коли спостерїг там забутий через жєну цебер з водою і сито з піском і камінцями. Дюперва тепер пізнав зраду своєї жени і догадав ся, що его жена кидала пісок і ляла воду на сороку, котра уважала то за бурю з градом.

Почав отже дуже нарікати і жалувати своєї доброї сороки, а зійшовши в долину, спродав все, що мав і полишивши невірну супругу, відїхав в далекі краї.“ „О, вікчемна жєньщина — сказав тоді цїсар — дійсно жаль мені тої сороки, котра за свою любов правди, зістала позбавлена житя. Ну, то не станеть ся мому синові, щоби я за намовою моєї жени спішив ся відобрати ему житє. Приобіцюю тобі, добрий учителю, що мій син днесь не умре!“

VIII.

Скоро цїсарєва почула, що син цїсарский зістав увільнений від смерти, дуже нарікала і сказала до

мужа: „Если видуманим оповіданем мудрців-учителїв повірите, станеть ся з вами так як в одним римским цїсарем із своїми семома мудрцями. Цїсар просив жєну, аби оповїла єму ту історію.

„Було раз в Римі сїм великих мудрців— почала оповідати цїсарєва— котрі панували над цїлим краєм, бо цїсар ніколи нічо не зробив без їх поради. З того powodu були они так гордими, що рішили у всїм цїсарєви спротивляти ся. Своєю-ж чародійною штукаю учинили, що цїсар—хотай в своїй палатї всьо добра видїв, на свободнім місци був цїлковито слїпий. Зробили они то длятого, аби безпечайїше після своєї волї рядити державою і нагромаджувати для себе скарби.

Одного дня сидїв цїсар смутний коло своєї жєни і сказав до неї: „Моя найдорозша! єсьм великою калїкою, бо коли в моїй палатї виджу всьо як найлїпше то поза домом не могу нічо бачити.“ Тодї сказала цїсарєва „Найдорозший Пане! Маєте у себе сїм славних мудрців, розкажіть їм відкаликати те калїцтво під карою жорстокої смерти!“ Коли прикликані мудрці довідали ся о бажаню цїсаря, сказали до него: „Найласкавійший Пане, дай нам десять днів свободного часу до надуманя, бо є то дуже трудна річ а великої ваги!“ Одержавши пожадану відпустку, обїздили край на всї сторони, шукаючи когось, хто міг би дати поміч немочи цїсаря. І стало ся, коли так, не знаючи що почати, їхали через місто, на улиці, где много дїтий бавилось з собою, приступив до них якийсь мущина і сказав: „Любезні мудрці, я мав дуже дивний сон. Если менї його вясните, дам вам тїлько гроший, скїлько лиш захочете. Тї слова почуло одно з забавляючих ся дїтий і сказало до того мущини: „Не давай їм гроший, але скажи менї сон, то тобі его

виясню!" Тоді сказав мущина: „Я видів як в середині мого саду повстало жерело води, а з него витікало так много річок, що цілий сад зістав залитий водою!" Молодий хлопець на те відповів: „Іди там, копай пильно, а знайдеш гроші!" Тоді той мущина пішов сейчас до огороду і знайшов в нім дійсно скарб нечуваної вартости; утішений повернув назад до хлопця, оповів о своїм успішнім пошукуванню і дав хлопцеві два кусники золота в надгороду. Коли мудрці почули так мудрий виклад дитяти сказали до него: „Бачимо, що Бог наділив тебе великою мудростию, тому просимо тебе, аби ти поміг нам своєю радою в тяжкій потребі. Наш пан і цїсар є великим калікою, як довго він не опускає палати, видить всьо добре, але коли опустять палату, не видать нічого. Если-б ти уздоровив цїсаря з того каліцтва, отримавбись велику надгороду і честь від него. Хлопець приобіцяв се зробити і поїхав з мудрцями до цїсаря, котрий його запитав: „Чи можеш мені вияснити причину моєї дивної сліпоти і меневилучити із неї?" Хлопець приобіцяв то зробити і велів запровадити себе до спальні цїсарської, где відсунувши на бік лїжко відкрив жерело із сімома річками. Хлопець сказав: „Як бачите тих сім потоків, так є в сим замку також сім мудрців. Оли то чародійною штукою зробили, що в замку видите всьо як найлучше, а на свободнім місци не бачите нічого. Для того прикажіть їх всіх зглядити зо сьвіта, а тоді зникне жерело із сімома потоками, що є причиною вашої сліпоти. Цїсар сейчас видав засуд смерти на сімох мудрців а рівночасно зникло і жерело під ліжком і цїсар відзискав зір цілковито. Утішений тим, наділив хлопця грішми і підніс його до високих почестий, високим урядом. — В той сам спосіб по-

ступують і твої мудрці — додала цісарева — аби ся на твого виратувати від смерти; але не дай себе обманити, мій пане і убий їх, а опісля твого сина“. Цісар приобіцяв то зробити.

ІХ.

Слідуючого дня цісарські слуги знова вивели Діоклециана на костер. В дорозі стрінув його четвертий мудрець Вальдах. Той повздержав похід, приближився до цісаря і поздоровив его з належною почесністю. Цісар однак почав его лихословити, на що мудрець відповів: Через що я заслужив собі на ту неласку? Для чого Ваш син не говорить, знає лише один Бог, перед котрим нема нічо скритого. Хочете однакж за намовою своєї жени убити свого сина, то станеться з вами так, як одному рицареві і его супрузі. Цісар бажав почути ту повість. Мудрець відозвав ся: „Оповіді Вам ту історію, але найперше прикажіть відправити вашого сина назад до вязниці.“ Коли цісар то зробив, мудрець почав оповідане: „Був один старий рицар, але справедливий, котрий довгий час жив в вільнім стані. Дперва на намови численних знайомих і приятелів, взяв собі за жену молоду і дуже гарну Римлянку.

По трох літах пожиття не мали они ніякого потомства. Молода невіста приписувала то старості мужа і не любила его за то. Она тягом думала, який би то способом познакомити ся з иньшим. Раз йдучи до церкви стрінулася з матір'ю і сказала до ней: „Мій муж є старий і як лід холодний. Мушу мати иншого живійшого мушчану“. „Не роби того доню — відповіла

матір, — був би то великий встид для нас і для тебе!“ „Ні, люба мамо, я мушу мати иньшого, бо він є для мене за старий!“ „Если отже конечно хочеш любити иньшого — відповіла матір — то вистав твого мужа на пробу. Если тобі простить, можеш з ким иншим зноситись!“ „Щоже отже маю робити? — відповіла донька. „Мав він в огороді дерево, котре дуже любить; спали єго, коли піде на польоване. В случаю еслиби тобі провину дарував, наділяй любовю иньшого!“ Молода супруха зробила то сейчас, повернувши домів. Пішла до огорода ніби по инше дерево, а побачивши ту молоду щепу, приказала огородникови зрубати єю. А позаяк той не хотів того зробити, сама взяла від него сокиру і зрубала ту улюблену щепу свого мужа. Відтак порубавши ю в кавалки, кинула на огонь. Коли рицар повернув з польованя, змерзлий усів зараз при печі, аби ogrіти ся. Аж тут почув запах свого улюбленого дерева. Розгніваний запитав, хто відважив сь то зробити? Тоді єго жена удаючи велике здивуванє, сказала: „Я веліла зрубати то молоде деревце, бо більше в нім живиці і лучше горить. Я думала, що роблю то для твого добра, а ти гніваєш ся єще!“ І почала плакати.

Видячи то рицар, дарував єй вину. На другий день йдучи до церкви, молода жєнщина знова стрінула ся з своєю матірю і сказала до неї: „Я зробила, що ви мені казали і муж мій мені простив. Тепер могу вже любити иньшого!“ „Повтори єще раз пробу — відповіла матір — а тоді доперва віддай ся в любві другому! Бо старий чоловік вправді перший раз дарує, але другий раз не простить. Муж твій мав пєсика, котрого дуже любить; убий єго, а если дарує тобі вину, іди і люби сь з другим!“

Хотяй з неохотою, але муїла послухати слів матери. Вечером, коли ліжко вже було застелене і покрите дорогою колдрою, скочив песик, хочачи положитись на перинах. Але молода женьщина злпала его за ногу і ударила ним так сильно о стїну, що песик згинув сейчас. Обурений тим рицар крикнув: „Щож ти зробила? убилась мені улюбленого пса!“ „Не хотїлам того зробити, коханий мужу, відповіла женьщина; я хотїла його лише з ліжка скинути, аби не брудив колдри“. І знова почала плакати. Рицар простив її і тим разом.

На другий день знова стрїнула ся молода женьщина із своєю матїрю і оповїла її о тїм випадку. — „Тепер вже без перешкоди — сказала — могу тїшити ся з другим!“ „Нї, доню — відповіла матір — випробуй его еще третий раз. Слїдуючої недїлі твій муж хоче, як тобі відомо, видати пир (гостину) для знакомах. Коли вже усядеш з гїстьми при накритїм столї, причепи незамїтно обрус до твоєї одежи і встань несподївано, а стягнеш всьо із стола на землю. Потїм удай, що тобі дуже прикро і що не хотїлась того зробити!“ Донька зробила так само. При вечерї стягнула всьо із стола, удаючи невинну. Але коли гостї по вечерї розїшли ся домів, рицар удав ся до цидулика, щоби пустив женї кров з руки, в ціли зменьшення вї надмірної жвавости. Коли жена розібравши ся вже, положила ся в своїй спальни до ліжка, прийшов до неї муж з цидуликом. Не спостерїгши на разї цидулика, жена думала, що муж хоче спати з нею разом в ночі і усьміхнула ся до него з вічливостію, сїдаючи в ліжку і витягаючи до него білі — нагі рамена. Муж однакож строго глянув на нею і сказав: „Встань-но на хвильку моя жено. Мушу тобі пустити

кров, аби ти не була надто жвавою!" Жена спостерігши тепер цирулика — вибухнула голосним плачем і просила мужа, аби то занедав робити, але муж розгніваний сказав: „Надто еси шаленою, найперше знищилась мені любе деревце, потім убилась песика, а вкінці скинулась всьо зі стола при гостині, що я мусів встидати ся. Все те походило із злої крові — длятого мушу тобі її троха зменшити!" Почім цирулик пустив кров молодій женьщині і рану зав'язав. Коли ослаблена жінка знова положилась до ліжка, велла прикликати свою матір і так до неї промовила: „Мамо, хіба вже умру, так много крові мені спущено. Вже не хочу з ніким иншим приставати, коби лише знова повернути до сил!" Матір сказала з радостію: „Чи ж я тобі не говорила, що люди суть дуже дивні. Сподіваю ся, що вже старі думки опустять тебе на завсїгда!" „Так є — відповіла донька — не хочу вже кохати нікого, крім мого мужа!"

— Цісарю — заговорив голоснійше мудрець — чи зрозуміли ви, що я сказав? — „Так єсть — відповів цісар — то дуже добрий приклад і длятого не убю мого сина!"

Мудрець подякував єму за то і відійшов — заспокоєний.

Х.

Довідавшись про те цісарєва, готовила ся до подорожі, хочаби відіхати до свого вітця. Коли цісар її того забороняв, сказала: „Я тому хочу то зробити, позаяк слухаєте намови фалшивих мудрців, а я обав-

ляю ся, аби з вами не стало ся так, як з цісарем Октавіаном, котрого Римляни по причинї вго великих скупощів живцем похоронили!“ Цісар сказав: „Кохана жено, оповідж менї як то було!“ Почім оповідала цісарева, що слїдує: „Цісар Октавіян був дуже багатим монархою, але так скупим, що старав ся лише о то, щоби нагромаджувати що-раз більше скарбів. В тих часах жив у Римі мудрець Віргілій, котрий визначав ся з поміж всіх горожан розумом і зручністю. Вго то просили Римляни, аби видумав сповіб, за помочю котрого моглиби охоронити ся від своїх неприятелів. Віргілій прибіцав їм то зробити і розказав вибудовати дуже штучну вежу. На вершку єй поставив тільки статуй, кілька римска держава мала країв і провінцій. В серединї же стояла статиця представляюча цісаря, тримаючого золоте яблуко в долони. Кожда вже з решти статиць мала в руках дзвінок і звернена була в ту сторону, в котрій край через ню виображений знаходив ся. Скільки разів, котрий з країв хотів ворохобити ся против Риму, дзвонила відповідна статиця; Римляни отже на всі часи були остерігані перед нападом своїх ворогів і могли завчасу належито узброїти ся. Раз згромадили ся королї підбитих країв, котрі много зла дізнавали від побідоносних Римлян і нараджували ся, в який би спосіб пімститись на Римлянах. Позаяк довго не могли видумати доброго способу, бо вежа Віргілія завжди остерігала Римлян наперед перед ворохобанню, проте дуже смутили ся, думаючи, що вже прийде вносити їм вічно тяжке римске ярмо. Вкінци однакож виступило з громади нараджуючих ся 3 рицарів, котрі прибіцали вежу збурити, если дістануть то, чого жадають. Королї прирекли їм; тоді они жадали

чотири тони (2 тисячі фунтів) золота, котрі отримали сейчас. Рицарі забрали золото, поїхали з ним до Риму і перед кожною брамою закопали одну тону золота.

Потім увійшли до міста і чекали аж до вечера, бо тоді звичайно цісар Октавіян проходжував ся по ринку, аби відпочати по щоденних трудах. Скоро цісар побачив чужоземних рицарів, запитав ся їх, звідки они походять. Они поклонились ему і сказали: „Приходимо з далеких сторін і займаємо ся ворожбитством і викладом снів, притім вишукуємо укриті скарби“. На то цісар сказав: „Если ваша ворожба і виклад снів будуть добрі, надію вас великими скарбами!“

Потім запросив їх на вечеру. По вечері сказали ті мнимі ворожбити: „Наймилостивіший цісарю, підемо тепер на спочинок, мабуть буде нам щонебудь снитись!“ Зайшовши до спальні в замку, сьміяли ся з цісаря. — Рано прийшли до него, а найстарший сказав: „Милостивий пане, снило ся мені, що під містовою брамою є закопаний цілий тон золота!“ Пійду і я з вами, дай Боже, щоби то здійснило ся!“ Дійсно виконали укриті скарби, з котрих половина дісталась рицарям. Слідуючого дня прийшов знова другий рицар до цісаря, повідомляючи його, що після его сну, при другій брамі є також сховане золото; а коли его видобуто, дістав половину. Так само річ мала ся із третім і четвертим рицарем, кождий з них під слідуючою брамою знайшов рівну скількість грошей.

Цісар тішав ся тим дуже. Тоді сказали рицарі: „До тепер ми мали сон кождий осібно — а тепер

може приснитись ся нам всім разом щось доброго!“ — Слідуючого дня прибігли з радістю до цісаря, заявляючи йому, що під вежею Віртілія суть сховані також величезні скарби, що всі коні міста не зможуть їх потягнути!

Цісар не хотів їм дозволити на пошукування, обавляючись, аби через то вежа не була знищена. Але рицарі прирекли, що так зручно будуть копали, що вежі цілковито не нарушать. Тільки ту роботу мусять виконати в ночі. Отримавши вкінці позволене, почали вночі підкопувати вежу так сильно, що вежа мало-що не завалилась. Потім підпалили ю і утікли з міста, а вежа завалилась і спалилась цілковито.

Засмучені тим Римляни прийшли до цісаря робити йому закиди. А коли признав ся, що то він позволив рицарям копати в цілі відістання нечуваних скарбів, почали гнівно кричати: „Що? отже вежа дійсно по вашій причині — знищена? Так? Пождіть же, ми заспокоїми ваше бажане золота!“ Почім схватили цісаря, положили на хребті і вляли йому до уст розтопленого золота, говорячи: „Їдж золото, пий золото!“

Опісля похоронили его живцем. В недовзі напали на Рим вороги і знищили его цілковито.

„Ото історія — сказала цісарева — котру Вам, мужу, хотіла я оповісти. Вежа — се ваше тіло із зміслами; як довго ті полишать ся неушкоджені, ніякий неприятель не може пошкодити державі. Знає про се ваш син, длятого старає ся хитро зруйновати вежу вашого тіла“.

— „Ну, того не довершить і не закопає мене під руїною вежі — сказав Цар. Заплатою за его працю буде смерть.

XI.

Цісар приказав, аби запровадити сина назад на місце страчення. Коли его ведено, прибіг пятий мудрець Йосиф. Сей сказав до слуг; не спішіть ся, бо я біжу до цісаря, аби виратувати від смерти засудженого на смерть. Коли прийшов перед цісаря і привитав его покійно, той сказав прощучому з великим гнівом:

„Ти вкчемнику, забирайся звідсіль, хочеш мене цілком обманити і ошукати?“ Мудрець сказав: „Що син ваш не говорить, то має оно свою причину; я однаковож знаю, що він знає говорити і що в коротці почуєте его мову. Если же з намови своєї жєни його убєте, стане ся вам те, що мудрцєви Гіпократови і его приятєлєви Іалєнови“. „А щож єму стало ся?“ — запитав цісар. „Оповім вам — відозвався мудрець — лише прошу вас дуже; аби ви сина свого назад відкликали до вязниці!“ Коли цісар на то по-зволїв, почав Йосиф своє оповіданє: „Жив в однім містї знаменитий лїкар, котрий своєю штукою всіх перевишав. Називав ся Гіпократ, а мав сестрінця Іалєна, котрий також віддавав ся штуці лїкарській. Гіпократ ненавидїв його. Стучило ся раз, що угорський король прислав просьбу до Гіпократа, аби приїхав лічити єму смертельно хорого сина. Гіпократ звиняв ся, що не може виправитись в дорогу, але

пішле свого сестринця, котрий рівнож є дуже зручним і ученим лікарем. Коли Іален прибув до короля, зістав прийнятий з великою радістю і запроваджений до хорого дитяти. Скоро Іален оглянув пульс (живчик) і моч хлопця, сказав до королеві: „Ласкава пані! мушу конечно оглянути живчик ваш і вашого мужа, а рівночасно оглянути вашу моч, аби я міг скорше пізнати хоробу дитяти!“ Коли так зроблено, Іален взяв королеву за руку, відвів на бік і запитав: „Високо-поважана Пані! най вас моє питанє не загниває: Хто є віцем сего хлопця?“ Королева відповіла: „хтож мігби бути ним, як не мій муж і король!“ Іален же сказав: „То не правда!“ Королева відповіла: „Виявила-би я вам тайну, коли-б ви ю нікому не зрадили“.

Коли Іален приобіцяв мовчати, сказала дальше: „Прибув до нас Буріундський король в відвідини і задержав ся у нас досить довгий час. Я не могла опертись єго намовам і від него то маю сего сина“.

Іален відповів: „Я сподівав ся чогось подібного; тепер будьте спокійні, уздоровлю вам сина“. Почім вивідав ся, чим головню живлять ся в Буріундії, а коли єму сказано, що їдять лише волове мясо і пють чисту жерельну воду, то саме казав давати хорому, котрий вкоротці зовсім виздоровів. Коли король довідав ся о спасеннім средстві лічення, наділив лікаря великими дарами, а королева єще більше. Потім відїхав Іален назад до Гіпократів. Той запитав ся його:

„Щож, вилічив дитя?“ Так єсть, відповів Іален, і оповів спосіб лічення. То єще більше розгні-

вало Гіпократ і від тоді тягом роздумував, як би то сестрінцєви зайти в дорогу, бо обавляв ся, аби той не перевисшив його в лікарській штудії. Одного гарного весняного ранку, закликав Гіпократ Іалєна і сказав:

Зігни ся і вирви сей дуже добрий і на лікарство нечувано добрий корчик зіля. Залєдєви сестрінєць похилив ся, Гіпократ виняв нїж з одєжі своєї і проколов шию Іалєна так, що той упав на землю і сконав.

Гіпократ чув себе тепер щасливим, що убив свого сестрінця. Але вкоротції потім захорував Гіпократ сам, а не маючи доброго лікаря — в тяжких муках покінчив своє житє, жалуючи дуже за своїм сестрінцем Іалєном, котрий, колиб був жив, бувбивилічив єго напевно“.

Оповівши той примір цісарєви, сказав мудрець Йосиф: Колиби Іалєн був жив, бувби заховав свого вуйка при житю. Если убєте сина з намови супруги, не будєте мали нікого, хто помігби вам в потребі. Тодї сказав цісар: Дійсно, так зі мною стало ся. Длятого син мій мусить жити.

Мудрець подякував за то цісарєви і відійшов.

XII.

Довідавши-сь о тім цісарєва, почала рвати волосє на голові і кричати заливаючи-сь слєзами: „Ах бїда менї! ах бїда менї! що я прибула до сєго краю!“ „Найдорєзша супруго, відозвав-сь цісар, ти тягом

намовлявш мене, аби я убив сина, мудріцї же боронять его безупинно — властиво, не знаю, що почати.“ „То є власне, на що я нарікаю, відповіла цїсарева, але вам може так статись, як одному королеви з маршалком і семома мудрцями.“ Цїсар просив єї, аби оповіла ту історію. Тоді цїсарева сказала: „Був раз король, що терпів проказу і пухливу так, що всі бридили ся його, а женьщини за ніщо в сьвіті не хотіли мати з ним зносин. Той король був поганином і ішов з численним війском на Рим. В дорозі, коли задержав ся на нічліг у однім городі, поручив своєму маршалкови, аби привів ему яку гарну невісту, котра наділила би его любовю в ночі. — „Королю — відповів маршалок, всі — невісти добре знають про вашу хоробу і жадна Вам не віддасть ся, хиба за великі подарунки. — Дам сто тисяч дукатів — відповів король — нехай — лише котра прийде до мене. — Жадний гроший, прийшов маршалок до своєї жєни, котра була дуже гарною, але і чесною і оповів їй бажанє короля. При тїм сказав: Могла бись ему раз товаришити, а малибисьмо много гроший. Заведу тебе в ночі до его мешканя, а нїм настане день випроваджу тебе знова, так що ніхто, навіть король сам тебе не пізнає. Але невіста сказала:

„Колиби навіть король не був так обридливим, ніколи для него не ломала-б я віри супружескої, хотїйби хотів дати мені всі скарби землі.“ Тоді маршалок розгнівав ся дуже і сказав: „Если того не зробиш, не будеш мати зі мною від тепер ані одної доброї години.“ Із страху, аби не була в будучности нещасливою, згодилась нарешті. Тоді зауровадив маршалок свою жену до королівського мешканя і за-

явив ему, що має гарну невісту, котра хоче перебути з ним ніч, але жадає сто тисяч дукатів. Добре, нехай прийде, сказав король утішений. Тоді маршалок запровадив свою супругу і відійшов. Король не пізнав еї з лица, але видячи гарну і повну еї стать, розгорів ся до неї любовю, велів еї пожитись до ліжка, почім сам положив ся, пестячись з нею і дізнаючи спільної любви тілесної. Не пустив еї так скоро як сподівав ся маршалок, але доперва тоді, коли настав день. Тоді пізнав, ким була его коханка і дуже розгнівав ся на маршалка: „Ти нікчемнику — сказав до него — длячого ти присилював свою супругу до такого встяду. В тій хвили забирай ся мені — з перед очий, бо если коли побачу тебе, згинеш смертию. „Маршалок утік не показуючись вже ніколи ані королеви, ані своїй жені. Король затримав у себе невісту і наділяв еї почестями і всякими вигодами. Заіменував иньшого маршалка, виправив ся з своїм війском в дальшу дорогу і облягав Римлян так довго і терпеливо, що ті вже радили ся, чи не було би добре брами міста отворити, аби город і себе виратувати!

Але було тоді в Римі сім славних мудрців, котрих у важних справах прошено о раду. І тепер прийшли до них горожани, питаючи що почати, аби місто утримати? Тоді перший мудрець сказав: я утримаю город через одня день. В сей сам спосіб приобіцали поступити і прочі шість. Відтак вийшов з города перший мудрець, обговорював з ним условини мира, а говорив так мудро, що той понехав приступ (штурм). Так чинив кожний що дня. Але коли проминув тиждень, король хотів знищити город. тоді оден з мудрців одягнув ся в гарну голобу оде-

жу, взяв в зуби два полискуючі мечі — вийшов на щит найвищої вежі і звідтам рухаючись споглядав на ворога то сю то в ту сторону. Неприятелі побачивши его перелякалися дуже, думаючи, що то Бог Римлян.

Почали тоді благодіяти короля, аби відступив від облоги, бо в противнім случаю укарає їх сам Бог Римлян. Не довге надумуючись, король утік з війском. Римляни в погоні за ними убили короля і много війська, так що лише мале число змогло спастись утечою. Таким то способом — хитростію одного чоловіка зістало побіджене ціле військо. Ото примір, котрий я мала тобі сказати — додала цїсарева. Маршалком що привів свою жену до сорому а короля ошукав, а твій син Діоклеціян, котрий хоче осоромити тебе і мене. Як ті мудрці своєю радою і підступом поконали могучого короля, так і твої мудрці хотять знищити тебе, аби на руїнах твого престолу, збудувати для вашого сина новий престіл."

"Кохана супруго! сказав цїсар — так не стане ся, не допущу до того. Мій син згине вже завтра! —

XIII.

Ледви настав день, як цїсар приказав слугам запровадити сина свого на костері. Знова серед дороги стрівув князя мудрець Клеофог. Тоді вже весь наряд благав його, щоби спішив ся і увільнив від смерти молодця. Мудрець удав ся сейчас до цїсаря і поздоровив его з покорю. Але цїсар сказав до

него повний гніву: іди мені геть з очий — лотре, чи на то я віддав був мого сина до тебе, щоби ти відучив его мови? Мудрець відповів: Мій пане і цісарю, син ваш не є німим, по трох днях почувете его говорячого. Говорю вам правду, що если з намови вашої жени убете сина, то станеть ся вам так, як тому рицареві, котрий так довго поступав після слів своєї жени, аж вківці зістав повішений на шибениці.

Цісар просив мудрця, аби оповів ему ту повість; тимчасом же велів відослати сина до в'язниці назад.

Мудрець почав оповідати слідуєче: Жив раз в Римі цісар і мав на своїм дворі трох рицарів, котрих дуже кохав. В тих часах жив там рівнож инший старий рицар, котрий посідав прегарну, молоду суиругу. Та завсігди пересиджувала при ствертім вікні — і сьпівала так чудово, що всіх своїм сьпівом майже очарувала.

Коли так раз сиділа в своїй літній палаті і почала сьпівати ангельско-звінким голосом, переходив власне улицею один з трох згаданих рицарів. Довго став під вікнами і прислухував ся чудовій пісні; скоро однак побачив і саму сьпівачку, її ясні очі, чорні кручені кучері волося, рожеві уста, повну грудь, сьвітло біле тіло і приваблюючо гармонійні її риси цілої будови тіла, так розгорівсь любовю, що увійшов до дому і сказав до сьпівачки: Найгарнійша з женьщан, що хочеш, аби я дав тобі за дізнане розкоши з тобою? Она сказала: сто доля-рів.

Рицар відповів: Дам тобі їх а коли можу прийти? Повідомлю вас про се пізнійше сказала женьщина.

Рицар вдоволився тою відповіддю і відійшов. Слідуючого дня ішов улицею другий з рицарів, котрий рівнож розгорівся любов'ю до співачки і на свою просьбу ту саму відповідь отримав, що перший рицар. То само сталося і третього дня з третім рицарем.

Але що ж зробила живищина злослива? Намовилася із своїм старим мужем і сказала ему: коханий мужу, прийшло до мене трох рицарів, з котрих кождий жертвує мені сто доларів, аби я дарувала їм свою любов. Для того подумайте над тим, яким способом моглиб ми отримати тих триста доларів, помило що спати з ними не буду. Хочу поступити так: одному рицареві скажу прийти; коли буде вечеріти, другому о півночі, а останньому над раном. Коли прийдуть, можеш їх, одного по другім убити. В сей спосіб будемо мали гроші і без мого встиду. Муж утішився і сказав: Добре, кажи їм лише прийти.

Зараз отже післала хитра женьщина по першого рицаря, поручаючи ему прийти під вечер, але найне забуде взяти з собою сотку доларів; другому назначила північ, а третьому досвіток. Коли надійшла ніч, прийшов перший рицар і запукав. Невіста отворила ему; ледви однак переступив поріг її спальні, зістав убитий через старого рицаря, а жена його помогла ему занести трупа до пивниці. То само сталося з другим і третім. — Невіста та мала брата, котрий був сторожем нічним в городі; закликала його, веліла дати ему напиться вина і сказала: „Ах коханий брате, дуже потребую твоєї ради. Коли настала ніч прийшов до нас один рицар, той посварився з мужем і зістав через него убитий. Порадь мені отже, як маю позбутися трупа! Брат сказав: Річ

то вправді небезпечна; але дай мені мішок, а вложу в него трупа і з мішком вкину до води на глибокім місці ріки. Невіста зробила то, а брат вкинув трупа до Тибру.

Потім повернувся до сестри і сказав: діло скінчене подай же мені ще чарку доброго вина. Она же сказала: Дяка тобі, Боже! і пішла до пивниці вби то по вино; там однакож почала кричати перестрашена: Ах, коханий Боже, рицар, котрого ти утопив, знова повернув до пивниці. Почувши се брат, дуже здивував ся і сказав, то дай мені ще раз того трупа; побачимо, чи поверне знова! Взяв трупа другого рицаря, заніс его над ріку, прив'язав до шиї і до ніг два великі і тяжкі камені і вкинув до води.

Потім прийшов знова до сестри і сказав: Подай мені вже тепер найлучшого вина, бо тепер ти вже освободжена від трупа. Она відповіла: Най Бог винагородить тебе — і пішла знова до пивниці, аби принести вина. Скоро однак лиш там увійшла закричала плачучим голосом: Бідна я на світі, рицар знова повернув. Тоді сказав сторож: а що ж до лиха в нїм сидить! Дай мені его, а постараю ся що вже не побачиш його. Взяв трупа третього рицаря, заніс до ліса, запалив великий огонь і вкинув до него трупа.

— По якімсь же часі посварив ся старий рицар із своєю женою і ударив її в лице. Тоді закликала она з великим гнївом: О ти розбишако, чи хочеш мене рівнож так убити, як убив ти недавно трох цїсарских рицарів? Люди, свідки сварки, донесли про се зараз цїсареві. Тоді спіймано обоє —

мужа і жену, і поставлено перед суд до царя. Невіста оповіла цїсареві цїле поступоване мужа з трома рицарями. Тоді обоє зістали привязані до кінського хвоста, заволочені в той спосіб до шибениці і повішені.

Скінчивши ту повість, сказав мудрець до цїсаря: Пане, зрозумілиєте, що я говорив? Обавляюсь, аби Вам ще що гіршого не стало ся, коли за намовою своєї жени, прикажете повісити одинокого сина.

Говорю тобі — сказав цїсар — син мій днес не умре.

Мудрець подякував цїсареві і відійшов.

XIV.

І стало ся, коли цїсарева почула о віделиканню засуду, засмутила ся дуже, побігла до цїсаря і сказала:

„Ах! дійсно буду мусїла відобрати собі життя зі встиду і гризоти. Обавляю ся лише, аби вам так не стало ся, як одному королеви з рицарем, котрому у всьому довіряв аж вкінци потерпів через него встид і ганьбу. На просьбу цїсаря оповіла цїсарева цїлу пригоду: „Один король мав жену ангельскої краси, котру кохав до безпам'яті. Аби сильнїйше забезпечити собі єї любов, замкнув єї в сильній везжі, а ключі від неї носив при собі. В тім же часі прибув рицар з далеких країв. Той переходив раз із

своїм слугою попри вежу, з котрої виглядала королева.

Мимоволі споглянув в гору і спостеріг у вікні гарну невісту, котрої чудова краса запалила в ній таку любов, що задержався і почав співати рицарську пісню. Почувши той спів королева відчула в собі рівнож велику любов до незвісного рицаря. Коли рицар переконався о тім з різних знаків, почав доказувати на дворі короля чуда відваги, так, що в коротці здобув собі загальну пошану, славу любов самого короля. Той прикликав его до себе просив, аби не опускав его двора. Рицар відповів: Радо годжусь на се і тішуся тою ласкою, але прошу рівночасно, аби вільно мені було вимурувати собі дім при вашій палаті — від сторони вежі. Король призволив на то. Коли палата рицаря була викінчена, просив рицар будівничого, аби зробив отвір через мур вежі. Коли то зробив, зістав сейчас убитий, аби о тайні ніхто не довідався. Тоді увійшов до середини вежі, до покою королевої і поздоровив її по рицарски. Побачивши його — королева, сказала:

„Якже ви дісталися сюди, коли вежа є замкнена?“

Рицар відповів: Ласкава Пані, велика моя любов до вас, змусила мене до утворення тайного входу до вежі, аби я міг вас відвідувати. Королева тим дуже радувалася. Від тоді часто відвідував рицар королеву і ніколи не був прогнаний нею. Раз королева подарувала ему перстень, що отримала була від мужа в доказ его любови до неї. Одного дня виправився король з тим рицарем на польоване.

По скінчених, цілоденних ловах, змучені положили ся в тіни густих дерев, аби відпочати. Рицар заснув найперше і витягнув перед себе руку, на котрій мав перстенець від королевої. Король пізнав, що то є перстенець, котрий він дав своїй жені. Скоро рицар пробудив ся — догадав ся що король мусів спостерегти перстенець — тому удав слабого і просив о звільнене його від дальших ловів. Король дав ему позволене і рицар від'їхав домів. Але сейчас увійшов до королевої і віддав єї перстенець, говорячи: „через мою неосторожність муж твій, королево, побачив перстенець на моїй руці, возьми його отже назад, аби король вічо не догадав ся. Почім відійшов до своєї палати. Заледви вийшов, відвідав король свою жену, а коли вже з нею попестив ся, сказав: покажи мені перстенець, що я тобі дав в доказ любови. Королева учинила то сейчас. Король тепер був цілком спокійний.

В коротці потім рицар давав у себе величавий пир, на котрий запросив навіть самого короля, говорячи, що приїхала до него наречена з далеких країв і тому хоче віддати єї честь забавою.

По приреченю короля, пішов рицар своєю тайною дорогою до королевої і просив, аби убрала сь в дорогі шати, бо днесь разом з королем мусить бути у него на пирі. Коли надійшов час і король прийшов на гостину, тоді прийшла і королева, одягнена в дорогі сукні, а лице єї ясніло ангельскою красою. Рицар посадив єї, як ніби свою приятельку при королеві.

Але король чимало здивував ся і думав в душі, якжеж подібною є та дівиця до моєї жени. Колиб я

не знав що моя жена є замкнена у вежі — то думав бим, що то она. Коли посідали за стіл, просила королева гостей, аби були веселі, і вдоволяли ся своїм тим, чим хата богата. Цісар почувши її голос бесіди не міг вийти з подиву, так все робило її подібною до його жени. По скінченій забаві сказав маршалок до королевої, аби розвеселила гостей своїм співом.

Королева учинила то радо, а король сказав: „Ей Богу! то не може бути хто живий, тільки моя супруга.“

Але помімо то сумнівав ся, відчуваючи шлюб в своїй кишені. Тоді просив рицаря, аби закінчено пир (гостину) — бо він хоче пійти до вежі — і побачити чи королева в ній є, чи її нема. Підчас коли король мусів довгою дорогою удаватись до неї і як тяжкий мущина — чимало тратити часу на відстані ся в гору по сходах, королева тимчасом через отвір з другого покою увійшла до своєї комнати і скоренько переодягнула ся в інші шати. Коли отже король увійшов в кінці до неї, сиділа як звичайно при столику, читаючи якусь книжку. Король успокоїв ся цілковито і робив собі в душі закиди за свої підозріння. Вкоротці по тій забаві, удав ся рицар до короля і сказав: Найласкавійший Пане, я хотів би за вашим дозволенем удати ся назад до дому, але найперше хочу взяти публичний шлюб з моєю нареченою, котру ви бачили на гостині. Проте прошу вас, найласкавійший королю, аби ви зробили мені ту особливу честь і власною рукою привели мою наречену до олтаря. Король сказав: ставь ся, як собі бажаєш. Коли нарешті той день на-

близив ся, рицар вивів королеву до свого мешканя і два инші рицарі провадили єї до церкви, думаючи, що то ніхто инший, лише наречена рицаря. Скоро прийшли до церкви, сьвященик сказав: Хто хоче віддати ту паню в руки нареченого? Я! — відповів король — приближив ся до молодої пари, подав руку панні молодої в руку пана молодого, а сьвященик дав шлюб після християньського звичаю. По шлюбі сказав рицар до короля: Мій дорогий пане і королю! корабель наш вже готовий до відїзду, зроби менї ще ту прислугу і відпровадь нас аж над берег моря." Король радо се учинив, а коли вже прийшли на місце, сказав до королевої: „Кохана панї, слухайте мої ради і наділяйте солодкою любовю сего рицаря, а ніколи і в нічїм єму не супротивляйтесь. Ручу що він учинить вас щасливою і буде гідно сповняв обовязки супруга." Сказавши то віддав невісту рицареві і сказав: Ідьте-ж тепер в ім'я Боже; нехай Він буде вашим сторожем і хоронителем на кождім місці.

Рицар з королевою подякували королеви, воїли на корабель і відїхали скоро при сприяючїм вітрі. Король повернув до замку. Прийшовши до вежі і не знайшовши жени, дуже перелякав ся. Оглядав ся кругом себе, на кінець відкрив діру, котрою рицар входив до королевої, а королева до него. Заридав тоді жалісним голосом: „Ах біда мене спіткала! щож да дурень із мене, що я вірив словам рицаря більше, ніж моїм власним очам!" — В той же сам спосіб — докінчила цїсарева — ви вірите єйшом мудрцям, котрі чигають на мою і твою загладу. Для того не станеть ся вам инакше, лише так, як тому королеви." Цїсар сказав: Найдорозша жено! не прийму вже ніяких рад від мудрців і сина укараю смертю.

XV.

Коли ранком Диоклециян вже семий раз був ведений на костер тоді прийшов, семий мудрець Йоаким.

Той сказав до слуг: не спішіть ся з виконанем засуду, маю надію увільнити князя. Сейчас поспішив до цїсаря і покїрно поздоровив єго. Але цїсар заговорив гнївно: Нїкчемнику! так то ти відповів мому довірю, що учинив мого сина нїмим?“ Мудрець відповів:

Могучий цїсарю, син ваш цїлком не нїмий, як завтра дасть Бог, переконаєте ся. Єсли однакж не увірите моїм словам, станеть ся вам то, що одному рицареві, котрий умер з любви к' своїй женї, але по смерті зістав від неї зле надгороджений. Цїсар сказав: Оповідж менї — ту історию, тимчасом син мій поверне до вязницї. Тоді мудрець почав:

В однім городі був рицар, котрий мав жену незвичайної краси і кохав єї пристрасно. Раз бавив ся спизориком граючи з нею в шахи; нещастє хотїло, що через неувагу єго жена скалїчила ся вістрем ножа і кров виступила єї на руцї.

Рана була маленька, але рицар так сильно налякав ся, що упав на землю і умер. Всї плакали за ним гіркими слезами, а найбільше жена; навіть постановила відмовити собі всіх приємностей. Мужови своєму справила величавий похорон а при гробі велїла побудовати маленький домок, в котрім мала перебувати кїнець свого житя. Було в тїм городі право, що скоро який злочинець зістав повішений, мусїв

війт сторожити при шибениці цілу ніч і еслиби трупа відтято, жите сторожа було в ласці короля. Того самого дня, в котрім рицаря похоронено, який злодій зістав повішений, а війт громади прийшов до шибениці, аби пильнувати трупа. Коли так стояв на морозі недалеко цвинтаря, спостеріг освітло у вікні малого домика. Сейчас отже поспішив в ту сторону і зачукав до дверей. Жінщина впустила его до середини, бо просив її дуже, аби мала над ним милосердие і дозволила ему огрітись. Коли троха огрівся, сказав: „Кохана пані, Бог обдарив вас великою ласкою, єсьте молодою і гарною; чи не було би лучше, аби ви сиділи у своїй палаті і давали милостиню убогим за душу вашого умершого мужа, або щоби ви тішили ся з иншим, ніж тут так на самоті нищити здоровле передчасно? „Почувши то женьщина, дуже розгнівалась і сказала: „Щоби я була знала, що будете провадили таку бесіду, то булабим вас не впустила. Тоді відійшов війт назад до шибениці.

Але труп злодія зістав украдений із шибениці. Війт повернув отже назад до вдови і сказав: О найдорозша пані, прошу вас, ратуйте мене; украдено трупа із шибениці, а знаєте, що тепер мое жите зависить від волі короля. Вдова відповіла: Дійсно я вам помогла би, колиб ви взяли мене за свою супругу.

Війт відповів: як же то моглоб стати ся, коли я єсьм бідний, а ви так богата і гарна, що моглибсьте вийти за-муж за князя. Она сказала: Таке є мое рішене, если хочете з него скористати. Тоді війт заговорив радісно: Присягаю, що иншої не возьму за

супругу, лише вам позістану вірним до смерти. Тоді вдова сказала: мій муж лежить тут від вчера похоронений; возьми його і повісь на шибениці в місце злодія.

Очевидно, дуже добра рада, відповів вїйт. Коли грїб отворено і тіло рицаря видобуто на верх, сказав вїйт до невісти: Злодій, котрого вкрадено, не мав двох зубів; тому обавляю ся, аби підступ не зістав виявлений. То возьми камінь, відповіла вдова, і вибий ему два зуби. Вїйт же відповів: ах панї, того не можу учинити, бо ваш муж, був моїм добрим приятелем. То я се зроблю, сказала невіста, і вибила своєму мужеві два зуби. Коли то сталось сказав вїйт: еще обавляю ся, бо злодій не мав обох уший і мав рану на голові. Тоді жєнщина взяла меч, відтїяла трупови уха і зробила ему рану в голові. Тепер доперва повішено трупа на шибениці і вїйт в сей спосіб виратував ся від смерти. Тоді сказала вдова до вїйта: Найдорозший еси освободжений від смерти, дотримай отже твоє слово і повінчай ся зі мною. Але вїйт відповів: я присягнув, що жадної иншої жєнщини не возьму за жєну, як довго ти живєш; бо ти огидна гадино, котрий же мущина хотїв би взяти тебе за жєну? Мужа, котрий кохав тебе так щиро — сердечно, що аж умер для тебе з любви, ти тепер повісила на шибениці і обрядливо покалічила. То саме зробилабись і зі мною. То говорячи добув меча і убив негїдну. Мудрець еще не скінчив послїдних слів, коли цїсар відозвався з великим обурєнем: тїй обридливїй відьмі сталося так як собі заслужила. Коханий пане, я чув би себе найщасливїйшим на сьвітї, колиб я перед мою смертю почув свого сина говорячого. Мудрець відповів: Пане мій і цїсарю, завтра

рано склич всіх князів і представителів держави а почуєте вашого сина говорячого з великою мудростию.

XVI.

Слїдуючого дня згромадили ся мудрці коло князя, одягнули его в пурпур (червоний шовк) і інші дорогоцінні шати і з великим торжеством поправили перед простіл цїсаря. Скоро Диоклециан прибув до палати, сказав: Бог з вами, мій поважаний і чести гідний отче і пане! Цїсар кинув ся ему на шию і плакав з радости. Тоді відозвав ся князь: Найдорозший отче, нім щось рішучого скажу, прошу тебе, прикажіть тут прийти цїсаревій — з цїлим єї окруженем двірських дам. Цїсар велїв ставити ся своїй женї і всім присутнім на дворі аристократам. Дрожучи на цїлім тілі прийшла цїсарева із всіма слугами і паннами. Князь поручив їм, аби всі усталили ся в ряд.

Почім сказав: Пане і цїсарю! придивись тим паннам, а особливо тій в дорогоціннім зеленім строю. Цїсар сказав: Сину бачу єї, є то дівця, котру цїсарева найлучше кохає зі всіх. Князь сказав: Цїсарю прикажи тепер, аби та дівця в присутности всіх здіймила свої шати а поступок цїсаревії буде явним публично. Сейчас зроблено то, і на велике здивованє всіх станув перед ними нагий молодець. Князь говорив дальше: Дивіть ся, ото коханок цїсаревії, з котрим много разів чужоложила. Мушу також оправдати ся з діла, яке менї цїсарева закидає. Як ви приказали менї прибути до дому, отче мій і цїсарю,

а було то з намови вашої супруги, тоді я і мудрці мої відчитали із звізд вселенної, абим через сім днів цілком не говорив, бо инакше зістану позбавлений життя, длятого я мовчав аж до тепер. Як лише я прибув, цісарева обридливою пожадливістю хотіла звести мене з простої дороги; але позаяк я не дав ся наклонити до гріха, подерла на собі шати і подрапала лице, посуджуючи мене, що я хотів її знасилувати!

Почувши то цісар — вибухнув страшним гнівом і закликав: О ти найнікчемніша із всіх жінок, чи не могла ти насититись з тим обридливим чужо-ложником, але еще сина мого хотілась втягнути в сільця твоєї пожаливої любви! Цісарева упала до ніг цісареві, бажаючи о ласку. Але цісар не слухав її навіть і сказав: О ти проклята негіднице, ти є не гідна ласки і заслужилась на потрійну смерть. Тоді сказав князь. Коханий отче, та женьщина, підбурювала вас говорячи лож, начеб я еще за вашого життя добував ся престолу. Говорю вам правду, коли-б ви мене найгірше скривдили, то прецінь не учинивбим вам нічо иншого, як один син своєму вітцеві, котрий вкинув его до моря, а помимо то він простив вітцю і віддав ему честь і пошану. Цісар сказав: О найдорозший сину, оповідж мені сей приклад: Тоді князь почав оповідати: Був один шляхотний рицар, котрий має одного сина і кохав его дуже. Хотячи мати з него на старі літа підпору, віддав его на науку в далекі сторони, одному знаменитому і славному мудрцеві. — Хлопець зростав в мудрости. По сімох літах зажадав рицар від мудрця, аби відослав ему сина. Син зробив, як ему приказано, а родичі дуже тішили ся, видячи его мудрість і красу. Раз підчас

вечері, прилетів до комнати соловій і почав гарно співати. Рицар одушевляв ся его чудовим голосом і сказав: о як хотів би я розуміти спів тої птиці!“ „Я тобі скажу отче, що та птиця співає, лише обавляю ся, чи не загніваєтесь на мене“ — відповів ему его син. „Соловій говорить, що будуть мені честь віддавали і usługували навіть власні родичі.“ „Не діждесь ся того — сказав отець з великим гнівом. То говорячи взяв його за руку, запровадив над берег моря і вкинув в глибину морську. Ото, що співав соловій! — заговорив з насмішкою отець і відійшов.

Хлопець же знаючи пливати, видістав ся на якийсь остров, вижидаючи на корабель. Десятого дня забрали його переїжджаючі моряки, завезли в далекі край і спродали своєму князеві. Князь вкортці покочав дуже лагідного хлопця і аві хвилі з ним не розлучав ся. В тім власне часі король скликав велику параду, на котрій поставив таке питане: „Гденебудь оберну ся, гденебудь всьм і щонебудь чиню, всюди окружують мене круки. Хто потрафить мене від них освободити, тому дам одну з моїх сестер за жену, а по смерті мій престіл і королівство!“ Ніхто з присутних не відважив ся і не знав волі короля задосить учинити: Доперва встав хлопець і приобіцяв відогнати круки, если і король зі своєї сторони дотримає приречене. А король прирік не змінати слѣва, хлопець удав ся до его палати і сказав: Я переконаю тебе длячого ті круки літають і кракають над твоєю головою. „Приключило ся, що пара круків мала одно маленьке — а був то час голоду. То пискля зістало опущене самицею, відлетівши з громадою, але полишив ся самець, котрий з великою

печаливостію і пожертвованем великих трудів, живив немічне пискля доти, поки крила йому не вирости і стали ся спосібними до лету. Тоді пискля само вже шукало собі поживи. Але власне також проминув час голоду, і самиця повернула до гнізда, хоча з маленьким веселити ся. Крук однак не допустив до того, доказуючи, що если в часі біди не хотіла про писклята дбати, то тепер, коли вже голод проминув а пискля вже само може дати собі раду, не має права тїшити ся з ним спільно. Самиця дуже жалувала того, твердячи знов із своєї сторони, що не він але она має до молодого крука більші права, бо много болю перетерпіла при его породі. Отже та власне еваряча ся з собою пара круків, лїтає тягом над твоєю головою, могутий королю, жадаючи рішення хто з них має більше право до опіки. Зроби се королю, а круків більше не побачиш! Король сказав: Болізн̄ самиці при породі зістала надгороджена радостію щасливого породу; а що опустила свою дитину в недостатку, полишаючи его самцєви, котрий не забув про него, що на решті — самець є причиною родження ся всякого звіряти — проте, ясне як сонце, не самиця; але самець має тепер своїм дитем тїшитись і опікувати. — Круків не було вже більше не лише в замку, але і в цілїм королівстві. Як називавш ся хлопче? — запатав тоді король. Филии — відповів молодець. Отже коханий Филипе! — сказав король, від тепер я всьм твоїм вітцем, віддам тобі мою довьку за жену, а по моїй смерті ціле королівство Єгипетске. Филип довго перебував на дворі королівским, люблений і шанований через всїх. Виріши став ся хоробрим рицарем: в битвах завсїгда відносив побіду, так що в державі не було ему

рівного. Жив в тих часах один володитель, Кир, котрий мудростію і достатками перевищав всіх королів землі. Филип довідавшись про него, сказав до короля: Отче і королю мій, цілий світ величає Кира задля его могучости, чесноти і мудрости, проте позволь мені, аби я удав ся на его двір для здобуття більшої мудрости і лучших прикмет душі. — Охотно позволю на то — відповів король — але найперше ожени ся з моєю донькою. — Мій отче і королю, сказав молодець — затримай ся, поки не поверну, бо тоді буду гіднійший єї. Годжусь і на то — сказав король.

Почім Филип удав ся на двір Кира. Тут привитав володителя з глибокою покорю. Кир зійшов з престолу, підняв клячучого і поцілувавши его в чоло, запитав: Звідки вриходиш молодець? Єсьм сином короля єгипетского, наслідником престолу — відповів Филип — я прибув сюди, аби навчити ся більшої мудрости! Дуже радо приймаю тебе, сказав Кир, даю тобі занятє при столі Филип подякував ему за то, а коли почав сповняти свій уряд, був всіма дуже люблений. Не довго потім прибув на двір Кира, Людвик, син короля ізраїльского. Того зробив король підчашим і примістив его в тім самім мешканю, що Филипа. Ті два молодці так були у всім до себе подібними, що їх розрізнити було дуже трудно. Оба они дуже любили ся. Та лише була між ними різниця, що Филип був сильний і старший, Людвик молодший і слабший. Кир мав одну доньку Флорентину, павну незвичайної краси тіла і душі. Та була одинокою наслідницею маєтків вітця і любленою через него. Она мала особну палату. Часом споживала обіди разом з вітцем, а часом сама у себе. Тоді Фи-

ли заносив ві страви до мешканя. Княжна вскорі влюбилаь в гарнім і поворотнім Филипови. Раз Филип приймав у себе гостей, а Людвик заступав его. Цісар думаючи що то в Филип, просив его, аби страви завіс его донці. Фльорентина побачивши Людвика, зараз пізнала що то хто инший і запитала его о походжене. Ђсьм сином короля ізраїльського — відповів запитаний, почім відійшов. Коли же в часі неприсутности Людвика не було вікого, хто подав би королеви чарку вина, а Филип власне тоді увійшов до ідальні, отже виручив товариша, відвдячуючись ему за заступство. По обіді Людвик дуже захорував. Що тобі є? — запитав Филип. Людвик відповів: не знаю, але так мені слабо зробилось, що певно умру. Знаю — відповів Филип — длячого ти заслаб. Ти носив днесь страви княжні і та зранила тебе своєю красою. То дійсно буде причина твоєї хвороби. Але успокій ся, я буду старав ся, аби тому зарадити! То говорячи вийшов на місто, купив дорогу шовкову матерію і не говорячи проте Людвикови, подарував дарунок доньці короля. Та сказала: длячого то Людвик дарує мені. В доказ великої любви, якою запалав до тебе, сказав Филип. Тепер він лежить хорий і если его не потїшиш, умре. — Любий Филипе — відозвалась княжна — чиж можна жадати того від дівичі, котра лише один раз виділа якогось мушину? Филип поклонивши ся, вийшов, а слідуючого дня приніс золотий нараменник і говорив о любви Людвика. Княгиня була гнівна і сказала: Филипе! відійди і не нарушуй мені спокою тими представленнями. Учувши то Филип, відійшов, але слідуючого дня знова повернув, несучи еще дорожший дар. Побачивши то Фльорентина сказала: Если в правдою, що Людвик з любви до мене

захорував нехай прийде до мене, абим его розвеселила.

Филип побіг мерщій (скоренько) до Людвика з тою радісною вістю, почім той утішений і сейчас ставши здоровим, удав ся зараз до княжноЇ, котра посадила його при собі, пригорнула до себе і дозволила на різні пестоці, бесіднуючи з ним довго і ласкаво. Від тепер Людвик так часто відвідував княжну, уживаючи з нею раю пестоців, що заздрісні дворяни постановили его схватити і вкинути до вязниці. Довідавшись про то Филип, повідомив всіх що волять житє стратити, нїж дозволити на заповідяне шкоди Людвикови. Так отже дворяни занекали свій замір. Филип і Людвик любили ся як рідні братя, а Людвик від тепер безпечно відвідував гарну Фльорентину. В тім наспіла вість, що єгипетский король умер а мешканці покликають Филипа до обнятя королівського престолу. На ту вість весь двір засмутив ся, а Кир старав ся его затримати; колиж то не вдало ся зробити, дозволив ему відїхати. При пращаню сказала княжна до Людвика: „Ти Людвику повинен найбільше жалувати Филипа. Колиб не він, то ти не з'єднав би був моеї любви до себе; а окрім того охоронив тебе перед заговірниками.“ Филип сказав: „Колиб не съв'яті обовязки краю, то вїколи я вас не опустил би. Але звідтам про вас не забуду. Тебе же Людвику перестерігаю, аби ти мав ся на осторожности перед сином еспаньского короля, Сидоном, котрий певно на мое місце прибуде. Колиб він довідав ся, що ти кохаєш княжну, на певно згубив би тебе.“ „Коханий Филипе, відповів Людвик — піду за твоею радою, а на памятку від мене возьми сей перстень, котрий маю від своєї матери. Почім по щирім розпращаню,

Филип удав ся до Єгипту. Не довго потім прибув на двір Цісарський, королевич Сидон, котрому повірено обов'язок, опущений Филипом. Помимо великої неохоти, мусів рівнож мешкати спільно з Людвиком. Але вкортці тішив ся з того, коли довідав ся шпигульством, що Людвик при помочи Филипа познакомив ся близше з Фльорентиною, і на самоті часто перебував з нею.

Раз, коли Цісар вихваляв заслуги Филипа Сидон відповів: „Не маєте за що хвалити його, могучий володітелю, бож він був вашим зрадником — і здивованому Цісареві оповів цілу історію про любовні зносини. Цісар тою вісттю дуже розгнівав ся і сказав до Людвика, котрий як раз надійшов: „Чую, що ти осмілився ходити до палати моєї доньки. За то умреш смертю! Хто тобі про се сказав, Цісарю? запитав Людвик. Я — відповів Сидон — а на доказ факту днесь або завтра буду з тобою битись. Отже назначено день на поєдинок. Довідавшись про то Фльорентина, прикликала до себе Людвика і сказала: Позаяк вже так стало ся, удай, що тобі доносять, начеби отець твій тяжко захорував і взивав тебе до себе.

Проси мого вітця о відпустку, а тоді сейчас удай ся до короля Филипа і проси його, щоби прийшов битись за тебе, бо ти делікатного (ніжного) тіла і не таких сил як противник, отже мігбись згинуту в поєдинку. Подібність Филипа до тебе зробить ту справу можливою, а єсьм певною, що Филип убіє того негідного Сидона. Людвик зробив так як єму княжна радила, а Кир дозволив на виїзд під услівем що в пору поверне на поєдинок. Почім Людвик удав

ся до Филипа і зістав від него сердечно прийатим. Пане і приятелю мій — сказав тоді Людвик — мов жите в твоїх руках — і оповів ему про все, що сталося на дворі Кира і припоручене княжною. Филип сказав: Радю се зроблю, а позаяк між нами є велика подібність, проте ніхто не замітить, що то я станув до поєдинку. Почім того самого дня поїхав Филип до Кира, полигаючи свого приятеля тимчасом у Єгипті, аби заступив его в кермі державою — і безпечно вижидав вислїду поєдинку. Прибувши на цїсарський двір, повідомив Кира, що готов очистити ся від неслухного закиду. Цїсар дозволив на поєдинок, котрий зараз відбув ся. Станули напротив себе Сидон і Филип і по довшій борбі зістав Сидон убитий.

Побачивши то цїсар, прикликав до себе Филипа і сказав: Коханий Людвигу! Єсьм тобі вдячний, щось пімстив ся за негідне очернене моєї доньки. Ти тепер менї наймилїйший із всіх. Филип сказав: Для доньки твоєї Пане, варт посвятити і жите. Почім листовно дав знати Людвикови о щасливім вислїді поєдинку і просив його, аби незволїкаючи сейчас повертав на своє місце на двір Кира. А коли то стало ся, Людвик стрїнув ся еще в дорозї із Филипом, подякував ему із слезами в очах за прислугу і розійшлись, кождий до своїх обовязків. Филип прибувши до Єгипту, застав все в найлучшїм порядку. Коли настала ніч, удав ся із своєю гарною супругою до спальнї. Коли вже розїбрали ся і положили ся до ліжка, Филип спрагнений за пестощами, обняв свою жену і пригорнувши до себе почав цілувати єї рожеві уста і груди, зазнаючи пестощів єї повабним тїлом. Тоді сказала супруга: „Коханий мужу, прийшов

нарешті час, що хоч троха оказувш любови для мене! Филип зачитав: „Дячого так говориш?“ Она відповіла: „Ах! чиж не клав ти голого меча в ліжку між нами, аби тіло мое не дотикалось твого тіла? Филип пізнав з того, що Людвик поступав собі вірно, справедливо і чесно, отже сказав до супруги: Наймилїйша жено, не зробив я того зі злої думки, але для переконання себе чи женьщини дійсно суть більше пристрасної натури нїж мущини, і чи потрафлять в станї супружескїм повздержатись довший час від уживання розкоши тілесної і пестошів. Почувши се жена, розгнївалась дуже, бо така бесїда єї образила.

Від тоді — зненавидїла свого мужа і роздумувала над тим, як би то згладити його зо сьвіта. Вже давнїйше перед тим кохала тайно одного рицаря, і тепер віддалась тому цілковито і поручила ему, аби убив короля. Спільно приготувили трутину і подали в винї королеви. Але позаяк той був дуже сильної натури, не умер з того, але дуже хорував. Побачивши то князї, сказали: Хорий і немічний тілом, не може бути нашим королем, бо не полишить наслідника. Дятого скинули его з престолу. — В тїм же часї умер Кир; Людвик оженив ся з его донькою Флорентиною і отримав цісарство. В коротцї умер також отець Людвика; так отже панував тепер Людвик рівночасно над двома державами: цісарством і королівством вітця. Довідавшись про се Филип, подумав: Людвик, мій приятель найсердечнїйший зістав цісарем, до него я втечу. Перебравши ся за жебрака, прибув на двір цісарський. Власне коли цісар сидїв при столї, він запукав до брами. Один із сторожів запитав его, чого потребує. Їсьм прогнаний з вітчизни своєї і опущений — сказав Филип — дятого

прошу вас, пустіть мене до короля, аби я дізнав від него ласки і помочи. Сторож відповів: Дивно мені, що так налягаєш впустити тебе власне тепер, коли цїсар сидить при столї; позаяк однакож просиш на милість Бога проте зголошу тебе перед цїсарем. Пішов отже до цїсаря і сказав: Могучий пане і цїсарю, якийсь бідний чужинець стоїть перед брамою і в імені Бога і короля Филипа просить, аби єго до вас впущено. Почувши імя Филипа, цїсар приказав привести чужинця до себе. Тоді приведено подорожного до осібної комнати — і посаджено за стіл, повним їди і напїтків. Коли так чужинця гощено, закликав він одного із слуг і сказав: „Коханий приятелю, скажи цїсареві, що прошу єго в імені Бога і короля Филипа, аби дав мені — напiti ся вина із своєї чаші.

Служащий оповів то цїсареві. Коли Людвик учув імя короля Филипа, сказав весело: Дай єму пити з моєї чаші і то найлучшого вина, яке я лише маю з моєю женою. Тоді слугачий взяв цїсарську чашу, наповнив вином зі стола і подав Филипові. Той випив єму поданий напїток а в чашу вкинув золотий перстенець, що дав єму Людвик на пам'ятку. Скоро Людвик побачив той перстенець в чаші, закликав зворушений: або король Филип умер, або той жебрак вкрав єму перстенець. Зараз отже — по обіді — Людвик покликав жебрака до осібної комнати і сказав до него: „Скажи мені, яким способом прийшов ти до посідання сего перстенця?“ Путник відповів: „Говорю вам, той котрому ви сей перстень дали назад вам єго віддає, бо ж я єсьм Филипом.“ Учувши ті слова — Людвик — закликав зворушеним голо-
сом: Ах Филипе, найдорозший мій приятелю, чому ж

ти так змінив ся і знідів на тілі?" Филип відповів: Стало ся то для того, що положились голий меч поміж моєю женою а собою. То так дуже ві розгнівило, що віддалась цілковито иньшому рицареві і спільно з ним приготувала мені трутини, котру несвідомо я випив. Не згинув я від неї, бо маю сильну натуру, але знідів дуже. Опісля князі прогнали мене з держави.

Людвик кинувсь тепер з плачем в рамена Филипови і почав сердечно його цілувати. О мій дорогий брате Филипе — говорив до него — щож маю чинити, аби позбавити тебе того смутку і болю? Пішлю по всіх лікарях світа, аби вилічили тебе. Але не скажи тої тайни нікому, навіть моїй жені, бо она дуже зажурилась тим. Почім велів приготувати для него вигідне мешкане і дати ему все, чого лише зажадав би. А коли при помочи найславніших лікарів, знова первісні сили, здоровле і красу відзискав, удав ся враз з Людвиком, на відобранє свого утраченого паньства (держави). Війна закінчила ся цілковитою перемогою. Бунтівників покарано строго, новий неправний володитель враз з невірною женою Филиповою зістав убитий а Филип своє королівство відзискав на ново. Поводилось Филипови тепер дуже добре — і він оженив ся з тою прегарною дівцею, котру ему приобіцяв дати за жену небіжик-король. Так тоді король Филип був щасливим і могутим. Одиноким тепер его бажанем було відшукати своїх родичий і взяти їх до себе помимо кривди яку ему заподіяли. Его змагання увінчались добрим успіхом. Він довідав ся про місце їх побуту, поїхав до них особисто і дав ся їм пізнати. Але найперше сповнилось его предсказане, що власні его родичі будуть

єму услугували. Бо коли лише прибув як єгипетський король і по обіді — після єгипетського звичаю — хотів обмити собі руки, отець подав єму сам мидницю, а матір ручник до обтирання. Зворушений таким поступованєм Филип, сказав ким він є. Тоді — родичі упали єму до ніг просячи о ласку і прощєне; а він їх пригорнув до себе і зі сльезами в очах дарував давні провини. Почім взяв їх з собою на свій королівський двір, доглядав їх і кохав аж до смерти. — Чи зрозумів ти стче, сей приклад? — запитав Диоклециян. Зрозумів я добре, мій сину, відповів цісар. Тоді сказав Диоклециян: „Вели отже той син пильнував і чтив своїх родичий до смерти, хотяй они вкинули були його в море із заміром позбавлення єго житя, то щож говорити про мене, котрий такої кривди прецінь від тебе не зазяв! Жєну твою однакж простити не можу, бо та чигала на мое житє, а за житя хотїла убити мене морально. То гірше від найгіршої смерти, прикрійше від найгіршої болїзни. Її отже простити не можу і жадаю на ню суду. Станеть ся, як собі жєлаєш, мїй дорогий сину — відповів цісар — бо і я віроломности не можу простити. Почім згромадили ся судії і засудили жєну цісаря на спалєне. Засуд сейчас виконано, а цілий нарід тїшив ся з того дуже що винні зістали укарані після справедливости і Диоклециян зістав освободжений від брєхливих очєрнєнь підлої жєньщини.

Вкоротці потім умер цісар Понций, а син обняв по нїм найвисшу власть. Він панував з великою мудростию — а із своїми мудрцями поводив ся чесно і ласкаво і жив після волї і заповідий Божих.

Рицар і смерть	05 ц.
Піснї про Канаду і Австрію. III. Виданя	40 "
Нові Піснї Гриця Щипавки	25 "
Робітничі піснї, про долю канадських робітників	25 "
Лист шинкара до чорта	15 "
Розмова поляка з русином	15 "
Воскрешене Лазаря	30 "
Сім мудрців	25 "
О терпеливій Єлені	20 "
Найновіші чуда в Чейстохові	15 "
Канадські оповіданя	15 "
Історія о гарній Магелоні	25 "
Коротка Історія церкви	25 "
Гостинець з Канади	05 "
Батько	05 "
Чому попи неженят ся?	05 "

РУСКО-АНГЛІЙСКИЙ ТОВМАЧ ПРОВІДНИК

з описанєм кожного ВИРАЗУ і азбукою англійскою і рускою як писати і словари, Найдокладніший і-одинок практичний ТОВМАЧ — сторін 320 — великого формату.

ЦІНА ЛИШЕ ДОЛЯР 1.50.

Наші Катальоги даром.

Перший кишеньковий
Руско-Англійський і Англійско-Руский
СЛОВАРЕЦЬ

обнімає 80.000 виразів, 208 сторін дрібного друку в гра-
матикою, азбукою друкованою і писаною і що найважливіше

з вимовою англійських слів.

Формат словарця малий кишеньковий, оправлений в ми-
гоньку шкірку, оздоблений гербом України і золотим ви-
тиском.

Є то перше і одиноке видане в рускій мові.

Словарець є тим konieczний для кожного Русина, що дасть
ся носити завжди в кишені, а щоби скоро знайти по-
трібне слово, на те є поазвучний реджістер так в рускій
як в англійській часті.

Ціна словарця 75 ц. Для агєнтів добрий опуст.

Замовляйте у Видавництва під адресу:

Ruska Knyharnia

850 Main St. Winnipeg, Man. Canada.